

Ціна 2.50 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XXXVII

ЖОВТЕНЬ — 1986 — OCTOBER

№ 440

diasporiana.org.ua

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

NOWI DNI

P.O.Box 130
ETOBICOKE, ONT., CANADA
M9C 4V2

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає Спілка „НОВІ ДНІ“ з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний — головний редактор

Редколегія: Іл. Бондарчук, Тоня Горохович, Василь
Гришко, Дмитро Кислиця, Олексій Коновал

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

1 YEAR SUBSCRIPTION — РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: Can. dol. 20.00 кан. дол.

U.S.A.: U.S. dol. 18.00 амер. дол.

OVERSEAS — ЗАОКЕАНСЬКІ КРАЇНИ

U.S. dol. 18.00 амер. дол.

Avio — U.S. dol. 30.00 амер. дол.

or equivalent — або рівновартість

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

AUSTRALIA — АВСТРАЛІЯ:

Mr. Z. Steciuk, 10 Bates Court
Jacana 3047, Vic. Australia
Mr. A. Komar, 62 Cullford Ave.,
Klemzig 5087, S.A. Australia

GR. BRITAIN — ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

U.S.A. — СПОЛ. ШТ. АМЕРИКИ:

Чікаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky, 2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

Філадельфія і околиці:

Mr. S. Jewsevsykyj, 420 Woodhaven Place,
Philadelphia, Pa. 19116, USA

Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connell Dr.
Stoughton, Mass., 02072, USA

CANADA — КАНАДА:

Тандер Бей:

Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

Василь Стус — ІЗ ЗБІРКИ „ПАЛІМПЕСТИ“	1
Ярослав Назиревич — ДУМКИ, ЯКІ СНУЮТЬСЯ З ТРАГІЧНИМ ЖИТТЯМ СТУСА	2
Галя Мазуренко — ЧОРНОВИЛЬСЬКЕ МЕ- МЕНТО	2
Ол. Третяк — ШИНЕЛЯ	3
Докія Гуменна — ПРО ВОВКА ПОМОВКА	5
В. Буковський і Я. Сусленський — РОСІЯ — УКРАЇНА — ЄВРЕЇ	7
Редакція — ЯКІВ СУСЛЕНСЬКИЙ У ТОРОНТО	10
Пресова Служба УТВР — ПОЛЬСЬКИЙ САМ- ВИДАВ ПРО УКРАЇНСЬКУ СПРАВУ	11
М. Дальний — НАЙВІЛЬША ЗАГОРОЗА ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЄДНОСТИ	12
Василь Стус — ЧЕКАННЯ І ЗНЕВІР'Я... (Закінчення)	13
Н. Педан-Попіль — ПРО АРІЗОНУ ТА ПРО УКРАЇНЦІВ У МІСТІ ФІНІКСІ	15
Микола Колянківський — ТАК БУДУВАЛИСЯ ФУНДАМЕНТИ (продовження)	18
Василь Сокіл — ЧИ НЕ МАРНІ ЗНОВУ СПОДІВАННЯ	20
Юрій Соловій — ПОГЛЯД З ІНШОЇ ПЕРСПЕКТИВИ	22
Ощ. Зеленицький — КРОЛЕВЕЦЬКІ РУШНИКИ	24
Іван Бабій — НАЙВАЖЛИВІШІ РЕЧОВИНИ В КЛІТИНАХ	25
С. Дем'яненко — ІГРИ ДОБРОЇ ВОЛІ	27
Леся Борисевич — „ДУ Ю СПІК ІНГЛІШ?“	29
Адам Стець, Ол. Женін, о В. Шевчук і ін. — ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	32

На першій обкладинці — КИЇВ. ВІДНОВЛЕНІ „ЗОЛОТІ
ВОРОТА“ КН. ЯРОСЛАВА МУДРОГО.

• Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріалів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

вигукуючи різні погрози проти куркулів та інших „ворогів народу“.

На другий день в газетах було надруковано про цю „параду“ разом з наказом Хатаєвича, що за збирання на полі колосків, або залишків картоплі буде розстріл. За ніч у степу побудовано вежі, з яких охоронники стріляли тих, хто не читав чи не послухав наказу. Робітники з близьких сіл, які доїжджали щодня до роботи до міста, все це нам розказували.

Але довго Хатаєвич не царював. Прийшла ежовщина й знищила і Хатаєвича, — чи то за його „паради“, чи за вежі з охороною, чи взагалі за те, що за багто знав про злочини „рідної влади“ під час „побудови соціалізму в одній країні“.

Колишній учасник цієї паради (який і досі боїться підписати цей невинний лист).

КОРОТКО ПРО „НОВІ ДНІ“

Щиро дякую за поміщення матеріалу про Оттавський Собор на сторінках „Нових Днів“. Поміщення цього матеріалу даром вважаємо за дар Видавництва „Н.Д.“ на будову цього Храму.

Під кінець 1949 р. власті ЧСВВ післи мене до Торонта, щоб започаткувати там Друкарню і Видавництво ЧСВВ. Одним із перших моїх клієнтів був основник і перший редактор „Нових Днів“, покійний Петро Волиняк. Радію, що „Нові Дні“ удержуються досі, очевидно, при великій особистій жертві кожного із співпрацівників. Приємно є час до часу перерахувати матеріали, друковані в цьому журналі.

Дякуючи Вам, залишаюсь до Вас з належною пошаною.

о. В. Шевчук, Оттава

Всечесний Отче!

Спасибі за прихильну оцінку нашої праці. Теперішній редактор „Нових Днів“ був також одним з перших Ваших клієнтів як співредактор журналу „Молода Україна“. Обидва ці журнали й досі друкуються в започаткованій Вами друкарні, завдяки доброзичливості й християнському ставленню її Директорів і всіх працівників. Бажаю Вам повного успіху в завершенні будови Собору.

З глибокою до Вас пошаною

Мар'ян Дальний

**

...Шлю Вам доземний поклін і сердечну вдячність за видані твори Гелія Снегірьова.

Читаючи уривками в „Нових Днях“ його „Ненько, моя Ненько“ я так бажала щоб цей твір вийшов книжкою. При дуже скромних фінансах, великим вкладом праці Ви здійснили гігантський труд. Хвала і честь Вам за це.

В цьому листі шлю 50.00 кан. дол. на пресовий фонд „Нових Днів“ і на передплату мою особисту (на 1988-ий рік) та для Клубу Любителів Книги...

В. Кравченко, Австралія

НЕЛДА ШУКАЄ ПРИЯТЕЛІВ...

Я громадянка Югославії, в мене 26 років. Мої діди прибули до Югославії в кінці минулого століття як діти, з своїми батьками, з Галичини (України). Отож я вважаю себе також українкою.

Я бажала б отримувати ваш журнал (посилаємо — Ред.) в обмін за видаваний тут для українців. Більшість українців у Югославії живуть у Буковарі, Славонському Броді, в Куля та й взагалі розпрошені по всій країні. Нас нараховується в Югославії приблизно 30,000...

Я ніколи не була в Канаді, хоч бажала б одного дня там бути, якщо знайду в Канаді приятелів. Допоможіть мені їх знайти. Я закінчила комерційну школу працюю в банку і студіюю право та економію. Живу дома з батьками.

Розмаляю англійською, німецькою, українською і сербо-хорватською мовами. По українському читаю, хоч писати не можу, бо бабуся не вміла писати й навчила мене лиш говрити.

Нелда П., Югославія.

Писати до Нелди можна на адресу „Нових Днів“, приклеївши на конверті значок на 64 центи, а редакція Вашого листа відповідно заадресує і їй перешле. — Ред.

ПАМ'ЯТІ Д.С. СИВАКА

З 13 на 14 червня 1986 р. перестало битись натружене серце мого доброго дорогого друга — Сивака Дмитра Степановича, родом з Уманщини. Не такто ще був і старий, 59 років, — жить би та Бога хвалили. Та й пішов же на заслужену пенсію, проробивши 32 роки в шахтах Інтернаціональної компанії ніклю...

Похоронні відправи відбулись у Свято-Володимирівській православній церкві міста Судбури. Було багато людей як на панахиді, так і на похороні (17 червня) й на тризні. Була збірка на пресу, а я від себе даю лепту на „Нові Дні“.

З Митрунем я записався ще у бельгійських шахтах м. Льежа в 1947 р. Родині Покійного, як в Україні так і тут, з боєм душі і щирим серцем висловлюю моє співчуття по втраті мужа-батька — дідуся.

Спи, Брате, відпочивай у цій чужій але привітній стороні, як у своїй рідній Україні не можна.

Твій кум і побратим **Іценко Микола Григорович.**

НАЙБІЛЬШЕ ПІДЗЕМНЕ МІСТО

Мабуть, навіть не всі торонтці знають, що їхнє місто — це найбільше в світі підземне місто. Вже тепер довжина підземних „вулиць“ і „молів“ в Торонті становить майже шість кілометрів. З закінченням одного сполучного звена стане можливим пройти підземними лабіринтами з Центральної станції аж до Атріум на розі вулиць Бей і Дандас.

КОНФЕРЕНЦІЯ УВАН, ПРИСВЯЧЕНА 1000-ЛІТТЮ ХРИСТИЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Майже сотня вчених та представників церков і організацій взяла участь в сесіях Конференції УВАН, присвячених Тисячоліттю Християнської Руси — України (988-1988), що відбулись в Колегії св. Андрея в Манітобському ун-ті 7-го червня. Шість доповідей були виголошені на цих сесіях, в яких обговорювано різні аспекти християнського процесу в Україні.

У відкритті Конференції взяли участь: митрополит Максим голова УКЦ Канади, о. д-р С. Ярмусь — голова Консисторії УГПЦ (який заступав первоієрарха УПЦ Канади митрополита Василя), о. мгр О. Кравченко — ректор Колегії св. Андрея, голова Уряду УНП проф. Я. Рудницький, президент Централі КУК Іван Новосад і представники центральних організацій. Конференцію відкрив двомовно президент УВАН, д-р М. Марунчак.

Перші дві доповіді сесії конференції обговорювали ранні дохристиянські події в Україні. О. д-р Петро Біланюк доповідав про „Скитських монахів і західний світ“, а д-р Юрій Книш про „Св. Горазда наслідника св. Методія та його місіонерську діяльність“. Цю сесію закінчено доповіддю о. д-ра О. Барана на тему „Ідеологія „Слова о законі і благодаті“. В пополудневій сесії д-р Лорн Резновський провів паралелю мотивів в житті східних і західних святих, д-р Ю. Гаецький доповідав про „Роллю Ставропігійського Братства у Львові“, о. д-р Іван Стус про „Вплив Києво-могилянської академії на розвиток української культури“.

Третя сесія конференції відбулася ввечорі в Канадському Українському Інституті „Просвіта“. Ця сесія була призначена виключно для українськомовної публіки. В сесії взяли участь чотири доповідачі: д-р Володимир Жила доповідав про „Давно-християнські теми в творчості Лесі Українки“, д-р Яр Славутич про мотиви в поезії Б. І. Антонича („Від поганства до християнства.“), а д-р Лев Молодожанин говорив про „Вітражі в українському релігійному мистецтві“. Останньою була доповідь гостя-науковця з Польщі доцента Степана Заброварного з Сільсько-Господарської академії у Щеціні. Він теж від імени української спільноти міста Щеціна передав на руки президента УВАН пропам'ятну мистецьку медаль „Хрещення Київської Руси 988-1988 (6496-7496) з написом в обвідці „Святі, рівні апостолам Ольга і Володимир Великий“.

ЧЕТВЕРТА КОНФЕРЕНЦІЯ НАУКОВОГО КОНГРЕСУ 1000-ЛІТТЯ

(в.я.) 26-28 липня 1986 р. відбулася в Мюнхені, в приміщеннях УВУ, IV-та Конференція Комітету для підготовки конгресу в 1000-ліття хрищення Руси-України... Наради започатковано соборним молебнем, очоленим з благословення Владика Анатолія о. Палладієм від УАПЦ. Св Літургію відправив у своїй каплиці Владика Платон Корниляк.

У Конференції прийняло участь 40 мандатованих делегатів від 21 установ... На підставі опитів місцем ювілейного Конгресу визначено Париж. Третю наукову сесію Конференції організував д-р проф. Ол. Горбач і на цій було прочитано 9 доповідей, які мають вийти окремою книжкою.

У ВИДАВНИЦТВІ „НОВІ ДНІ“ МОЖНА КУПИТИ ТАКІ КНИЖКИ:

Іван Бережний, УКРАЇНСЬКА МОВА (початкова граматики ч. 1)	\$3.50
Дмитро Кислиця, ГРАМАТИКА ч. 1 (фонетика і морфологія)	5.00
Дмитро Кислиця, ГРАМАТИКА ч. 2 (синтаксис)	5.00
Т. Шевченко, ВИБРАНІ ВІРШІ	2.00
Софія Гаєвська, TREASURES OF THE CENTURIES (англійською мовою)	5.00
Галя Мазуренко, СКИТ ПОЕТІВ (поезії)	4.00
Григорій Костюк, ВОЛОДИМИР ВИННИЧЕНКО ТА ЙОГО ДОБА (досліди, критика) з пересилкою	12.00
Володимир Винниченко, МІЖ ДВОХ СИЛ (драма на 4 дії)	2.00
Dmytro Chub, WEST OF MOSKOW (анг. мовою)	6.50
Дм. Чуб, В ЛІСАХ ПІД ВЯЗЬМОЮ	6.50
Wasył Hryshko, THE UKRAINIAN HOLOCAUST OF 1933 (в м'якій оправі)	5.00
Гелій Снегірьов, НАБОЇ ДЛЯ РОЗСТРІЛУ (з пересилкою)	20.00
Петро Волиняк, ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО (з пересилкою)	12.75
Докія Гуменна, ВНУКИ СТОЛІТНЬОГО ЗАПОРОЖЦЯ (з пересилкою)	\$5.00

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

*Василь СТУС***ІЗ ЗБІРКИ „ПАЛІМПСЕСТИ“**

*Гойдається вечора зламана віть.
як костур сліпого, що тичеться в простір
осінньої невіді. Жалощів брості
коцюрбляться в снінні — а дерево спить.*

*Гойдається вечора зламана віть
Хуга, наче слива, рудою налита.
О, ти, всепрощальна, о несамовита,
осмугами вмита твоя ненасить.*

*Гойдається вечора зламана віть
і синню тяжкою в осінній пожежі
мій дух басаманить. Кінчилися стежі.
Нам світ не належить — бовваном стоїть.*

*Шалена вогненна дорога кипить —
взялась кушпелою. Обвітрені крони
всю душу обрушують у довгі полони,
і згадкою — вечора зламана віть.*

*І сонце твоє простопадне кипить.
Тугий небокрай, погорбатілий з люті
гірких дорікань. О, піддайся покуті
самотности! (Господи, дай мені жити!)*

*Удай, що обтято дорогу. Що спить
душа, розколошкана в смертнім аркані
високих наближень. На серця екрані
гойдається вечора зламана віть.*

*Гойдається вечора зламана віть,
Ти чуєш, розбратаний сам із собою, —
Тепер, недоріко, подайся за водою
(а нишком послухай: чи всесвіт — не спить?)*

*Усесвіт не спить. Він ворухиться, во-
втузиться, тузаний хвацько під боки
мороками спогадів. Луняться кроки
це, Господи, сяєво. Це — торжество:*

*надій, проминань, і наближань і на-
вертань у своє, у забуте й дочасне.
Гойдається навіть, а сонце не гасне
і грає в пожежах сосна.*

*Це довге кружляння над світом і під
кошлатими хмарами, під багряними
торосами замірів, Господи, з ними
нехай порідниться навернений рід —*

*отой, що принишк попід товщею неб —
залізних, із пластику скла і бетону.
Надибаю пісню, ловлю її до тону
шовкового голосу (зацний погреб?)*

*Поорана чорна дорога кипить.
Нема ні знаку од прадавнього шляху.
Сподоб мене, Боже, високого краху!
Вільготно гойдається зламана віть.*

ВІД РЕДАКЦІЇ:

Життєвий шлях Василя Стуса був короткий і тяжкий. На своїх 47 років — 20 був переслідуваний советською владою. Народився у Вінницькій області 28 січня 1938 року в селянській родині. Своє дитинство згадує гарно, але навчання в школі було „чужомовне і дурне“. Вищу освіту здобував у педагогічному інституті коротко працював аспірантом Інституту літератури Академії наук УРСР, звідки його виключили за виступ 4.9.1965 у протесті проти політичних арештів в Україні. Деякий час учителював на Кіровоградщині, доповнював свою освіту читання улюблених поетів, письменників, філософів — своїх і чужих. А згодом працював як попало — шахтарем, кравцем, робітником при будові підземки в Києві, під час арешту — мстальником і на взуттєвій фабриці.

Перші Стусові поезії появились в часі „відлиги“ у журналі „Дніпро“ в 1959 р. Збірка „Зимові дерева“ чекала на друк в Україні п'ять років, врешті вийшла в Брюсселі, Бельгія, в 1970 р. Манускрипт збірки „Веселий цвтнир“ забрали КГБ-істи. Ті поезії, що зумів відтворити, друкувалися за кордоном. Збірка „Свіча в свічаді“ вийшла 1977 року у вид-ві „Сучасність“.

Його арешт в 1972 році не мав правових підстав. Стус просто боровся з сваволею беззаконної влади, зокрема дошукульними були його звинувачення КГБ (1985). Він навіть підмовлявся розмовляти носіями тієї, влади виявляючи цим наївне припущення, що злочинці бояться правди, яку він, як біблійний пророк, виявляв правденим гнівом.

У серпні 1979 р. Стус повернувся із заслання до Києва й негайно став членом Української Гелсінкської Групи. А в травні наступного року його знову заарештували й засудили до 10 років концтабору і 5 заслання. Академік А. Сахаров закликав письменників і своїх колег-учених усього світу виступити на захист поета. Боронила Стуса Німецька секція Міжнародної Амнестії. Під час міжнародного фестивалю поезії в Роттердамі в 1982 році. В. Стуса нагороджено літературною премією.

Але ті акції не мали успіху, а ще більше загострювали переслідування поета, який і слухати не хотів про якесь „каяття“. Вкінці його, знеможене богатирське тіло не витримало постійних знущань тюремщиків і Василь Стус покинув цей грішний світ 4-го вересня 1985 року, залишивши нам свої твори і виразний дороговказ.

Ярослав НАЗИРЕВИЧ

ДУМКИ, ЯКІ СНУЮТЬСЯ З ТРАГІЧНИМ ЖИТТЯМ СТУСА

Коли живемо по тілу, то помremo. Коли ж духом діла тілесні мертвимо, будемо жити, — написано в Євангелії.

Дехто може сказати, пощо умертлювати діла тілесні, щоб жити: для декого такі поняття абстрактні, без обґрунтованої теми. Але ці слова відносяться саме до тих, хто має окреслену мету і правильний погляд на життя, хто живе не для земських привілеїв і буденного матеріалізму, а підноситься в сферу ідеалізму.

До таких належав бл. п. Василь Стус — жертва московсько-більшовицької окупаційної влади в Україні. Не знаю, чи багато людей глибоко розуміють його життєвий смуток і переживання. Кожний з нас творить свій окремий світ, світ прагнень і зазіхань, світ любови і ненависти. Життя Василя Стуса не дається вложити в якісь теоретичні рамки: вони належать непересічній індивідуальності. Василь Стус, — це не тільки поет і письменник він великий гуманіст і найвищий патріот наших часів. Не дивлячись на наслідки, він послідовно реалізував свої постанови. Він говорив, що найсудовішим суддею людини є її сумління, тому так уважно прислуховувався до власного і народного сумління. Він був чесний з усіма й зі собою, тому й вимагав чесноти від усіх. Хоч ми у своїх аналізах порівнюємо Стуса з другими, але мусимо бути щирі і сказати, що так у творчості, як і в поведінці, його не можна порівнювати ні з ким. Як мистець-мислитель, збагнув він до найглибших надрів людське життя. Своім життям і діяльністю став символом боротьби наших часів за вільну людину і що мету сам реалізував з найбільшою посвятою.

Протягом віків існували і сьогодні множаться всякі теорії добрі і злі, позитивні і негативні. Всі вони у розшуках за своєю правдою. В. Стус цю правду пізнав і нею, немов Прометей, вставився на рятунок національної загальнолюдської гідності.

Він не побоювся, заявляв сміло й отверто перед всіма, що готов дати кожну ціну за те, знищити тиранію.

Століття рабства і боротьба нашого народу, тисячі вбитих поетів, мистців і мислителів, не лякали В. Стуса. Тисячі замучених козаків, знедолених кріпаків, втомлених, підкуплених і застрашених ворогом, не зневірювали його. Зневажування і ганьблення нашої мови, тривале зневажування національних героїв України, нищення її культури наймодернішими методами — все це боляче впливало на Василя Стуса. Навіть будучи в тюрмі обсаджений сексотами і провокаторами, він і їм відкривав сторінки страшною України. Розказував зворушливо про страждання мільйонів, померлих від штучного голоду в 32-33 роках, про небувалу трагедію жертв його Вінниці, замордованих чекістами і похованих без могили, про всіх, що безневинно згинули, не розвинувши своїх творчих сил, не виконавши ще своєї життєвої місії. Відверто, як воїн встав Василь Стус проти Дракона, віщуючи кінець тиранії, яка вже надалі не може перемагати безсмертного духу новітніх борців.

Ніякі кари, включно до засилань і смерти, не відстрашують вже молодого покоління чесних українців та представників інших, які вже вирости „в домі неволі“. Ворог намагається всякими засобами вбити в них почуття національної гідності і прагнення жити так, як живуть інші цивілізовані народи. Але вбивствами й голою фізичною силою ворог неспроможний вже погасити вогню прогресу. На місці страчених виростають все нові і завзятіші борці правдолюбці. До них належав і Василь Стус, великий син українського народу, що з гордістю віддав своє життя за нього.

Галія МАЗУРЕНКО

ЧОРНОБИЛЬСЬКЕ МЕМЕНТО

*Електростанція бідаха,
Збудована з німого матеріалу,
Але такого*

*Що у знавців німів язик від жаху,
У серці України раптом запалала,
Як в Португалії нещасний Лісабон!*

*Існує кут, де під гіпнозом
Спить дракон Плутон,
Де від моралі не вимито начисто
Мозок.*

*Там для народів всього світу
Безвихідна відкриється вакансія...*

*Там Шура Бура землю проковтне,
Ніби комаху,
А космос матиме нову
Реінкарнацію...*

*Хіба не ліпше, поки ми живі,
Для нас усіх кооперація якась?*

ШИНЕЛЯ

У свій час великий полтавець, неперевершений романтик Микола Васильович Гоголь писав про шинелю. Його „Шинеля“ — це літературний шедевр.

І хоч з того часу проминуло вже понад сто років і всі ми, за законом природи, опинилися на вищому щаблі еволюції, та міряться творчими силами з славетним земляком ще й нині не легка справа. Але не легко також й чинити опір напливові спогадів, в яких так настирливо гомонить і сміх і горе парадоксальної советської дійсності. Ось чому вирішив я зафіксувати на папері ці спогади і дати їм назву — „Шинеля“, хоч ні кольором, ні кроєм, а тим паче змістом вона не подібна до шинелі 19-го століття.

Моя „шинеля“ — це не вигадка, а відбиток правдивої події, що трапилася в одному маленькому куточку тієї недоречної епохи, коли „от Москви до самих до окраїн“ увесь прехорший світ перебував на „кращий“ лад. Що може бути більш недоладного!?

А було це так: десь пізньої осені 1938-го року мобілізували мене до Красної армії й після огляду приймальної комісії, направили до кінноти, яка стояла в місті Проскурові.

Приїхавши потягом до Проскурова, довідаюся, що казарми кінноти розташовані досить далеко за містом. А тут, як на лихо, обкладний осінній дощ і холодний вітер до самих кісток продуває. І, як звичайно, немає ніяких автобусів, ані візників. З бідною, крізь осінню проскурівську неgodу й непролазне болото, я дібрався до штабу вказаної мені частини.

Колись, бравий чеський вояк Швейк, здається, сказав: щоб зробити людину військовою, найперше потрібно переодягнути її у військовий одяг.

Так повелися тоді й зі мною.

Зі штабу полку посланець відвів мене до військового склепу. Тут почалася стандартна процедура — підбирання одягу для новоприбулого. Сорочку знайшли без великих труднощів. І штани теж. Правда, вони заширокі й таки чимало задовгі, але завідувач склепу, злегка посміхаючись, сказав:

— То нічого, будуть на виріст.

З шапкою справа була гірша — вона дуже тяжко натягалася на голову. Але вибору не було:

— Розтягнеться з часом, — байдужим голосом промовив той же завідувач.

Справа уперлася в шинелю й чоботи. Нових чобіт у склепі не було. Серед купи старих, брудних і подертих, знайшли одну пару, яка мала, порівнюючи, менше дірок та латок і дали мені, потішаючи: пізніше поміняємо.

Почали шукати шинелю. Виявилось, що в склепі є лише чотири нових шинелі, але дуже ма-

лого розміру.

— Попробуй приміряти, — говорить склепар.

Я почав приміряти маленького розміру шинелі. Поли жодної з них не сходились, рукави ледве закривали лікті, а по довжині вони нагадували нішні „міні“ спідниці. На мені така шинеля виглядала, як Охрімова сіра свита з байки Л. Глібова.

Шинелі в склепі для мене не було, тому мені видали жакет-куфайку. У куфайці ходили на військові вправи, чистили коней тощо, тобто виконували різноманітні роботи в межах казарми. В місто дозволялося виходити лише в шинелі, яка рахувалася парадною формою.

З жалем поглядаючи на свій цивільний одяг, що залишався в склепі, я одягнув видану мені робочу армійську уніформу, натягнув гостроверху шапку на голову, й пішов у супроводі пісання, до полкової школи, в казармі якої я буду жити.

Хто його знає, може б так і лишився я без шинелі, може б прослужив увесь свій однорічний термін без парадної уніформи, навіть не відчуючи цього, але лазня, куди ходили митися армійці, була в Поскурові, а до міста виходити без шинелі заборонялося.

Минув перший тиждень мого перебування у війську, прийшов той день, коли школа молодших командирів, в якій я був курсантом, мала йти до лазні митися. Стали в ряди. Остання перевірка перед виходом з казарми — всі в шинелях, а я один в куфайці.

— Чому без шинелі? — суворо запитав старшина школи.

— Бо не маю, — відповідаю йому.

Старшина знайшов вихід — забрав шинелю в чергового й віддав мені. Гачки шинелі ніяк не застібалися, бо черговий був дещо товщий, ніж я. При допомозі старшини деяк стягнули шинелю мені на животі, підперезали поясом і ми пішли.

А щоб вигляд, досить таки кумедний, не впадав у очі цивільним проскурівським людям, мене поставили всередину трійок. Так продовжувалося місяців зо три. В місто я не ходив, бо армійцям взагалі не дозволялося виходити поза межі казарми. Коли ж ішли до лазні, мені давали шинелю чергового, який до лазні йшов пізніше. Часами шинеля чергового була зовсім малою. Тоді роздягали ще одного, середнього зросту армійця, йому давали шинелю чергового, мені шинелю його. Нашу кумедність ховали в середину трійок і так ми з піснями маршували до лазні.

— Маскарад починається, — кпили деколи курсанти, коли школа збиралася йти до лазні.

Спочатку посміхався і я, але дедалі, таке безшнелєне існування почало якось гнітити мене.

Сталося так, що через декілька місяців, мого перебування у війську, мене перевели у санітарну частину. В санчастині такої суворої, отарної дисципліни не було, була можливість, деколи виходити в місто.

Та для цього треба мати шинелю.

Часом, мені щастило випрохати її у санітара, чи у хворого, що там лікувався. Звичайно, якщо розміри хоч трохи були відповідні до мого зросту. Але — скільки ж можна просити! Чи справді в цілій дивізії, чи може навіть у цілій армії не можна знайти одну-однісіньку шинелю? Чи, може, я вояк якоїсь нижчої класи, що мені навіть шинеля не належиться?

Скільки я не нагадував старшині про шинелю, шинелі не було.

Нарешті, після довгого вагання, я відважився написати скаргу до дивізійної газети, запитуючи: чи мені належиться шинеля?

І враз зчинилося...

Негайно ж, спеціальним післанцем, мене викликають до комісара дивізії. Комісар вислухав мою скаргу і, пронизавши гострим поглядом усе моє єство, сухо запитав чи я підтверджую те, що написано в дописі до газети. Після мого ствердження, сказав: завтра шинеля буде.

Я зідхнув з полегшенням...

На слідуючий день мене кличуть до штабу полку, а звітти посланець веде мене до військової кравецької майстерні. Там уже був наказ — якнайскоріше пошити мені шинелю. Та не встиг я і порадуватися з цього, як почув від кравця, що відповідного кольору сукна (тобто темного сірого, що його мала кіннота) для шинелі немає. Є сукно лише дуже світлого кольору, майже біле.

Щоб не виглядати білою вороною — відмовляюся від шинелі і з посильним повертаюся до своєї частини.

Поспішно, майже в ту ж хвилину, мене викликає комісар нашого полку. Про мою відмову, пошити шинелю з білого сукна, він вже знає. І не встиг я переступити порога його кабінету, не встиг доповісти хто я є, як то належить у війську, як комісар громовим голосом накинувся на мене:

— Та ти що ж собі думаєш, що тут у війську показ останніх мод робиться? Тут не балетна школа, не театр і не „інститут благородних девиць“, елегантностей нам не потрібно. Понятно?

— Товариш комісар, але ж колір... — почав я.

— Замолчать! — ніби ужалений скочив він.

На його крик прибіг черговий. Не знижуючи голосу, комісар, показавши на мене пальцем, наказав:

— Негайно відвести його в майстерню, зняти мірку: шити шинелю. І ніяких розмов!

Ми знову у кравця. Кравець, беручи потрібні проміри, кепкує:

— Та тебе ніхто не буде рахувати за кавалериста, а скоріше за санітара з лікарні. Аджеж, такий колір шинелі більш подібний до шпитального халата. Взимі, на військових вправах, тобі не потрібно захисного білого одягу, тебе на снігу буде зовсім не помітно.

Знаючи наказ комісара, я мовчав, пригадавши до того стару українську приповідку, що — сльо-

зами не оправдаєшся, а сміхом не заборгуєшся.

За два дні моя шинеля була готова.

Пошита вона була справді гарно; її можна було показувати на виставці мод. Жоден командир у нашій частині не мав так гарно пошитої шинелі. Вона так щільно облягла стан, виструнчуючи мою постать. Була, до того, добре викінчена та старанно випрасувана. Але ж колір, колір був майже білий ... лише комір та обшивки на рукавах були чомусь темні.

Кравець пояснив цю дивовижу:

— Не вистачило сукна одного кольору, тому, знайшовши темні клапти, я прикрасив шинелю темним коміром та наруканими обшивками. Так воно краще виглядає, чепурніше. Бери шинелю, яка є, недоречно дратувати товариша комісара якимось нещасним кольором.

Добре вже в цьому переконавшись, я взяв шинелю й пішов у свою санчастину.

З того моменту, на деякий час, я зробився видною, чи спеціально помітною особою в нашому полку. Моя, так гарно пошита, біла шинеля кожному кидалася у вічі, викликаючи чи то здивування, чи цікавість, чи навіть посмішку, а часом короткий, але недвозначний, вигук: О-о!

— Він, певно, якусь спеціальну службу має при війську, — гадали одні.

— Е-е, яку там спеціальну! Кажуть, що ця шинеля пошита на пробу, незабаром усій кінноті такі видаватимуть, — посміхалися інші. Були й інші здогадки, бо я справді, білизною своєї шинелі, виглядав на білу ворону.

Коли ж улаштовували якусь парадну цілою полку, чи приїжджав на інспекцію нашої частини дивізійний генерал і ми, вояки виструнчувались на площі перед штабом, то я помічав, що на декілька секунд армійців, інспектор чи генерал, на мені найдовше зупиняв свій погляд та про щось довгенько перешіптувався з нашим полковником.

Проминув майже рік. Я і всі навколо, за щоденними турботами, забули про „екстравагантність“ моєї шинелі, звикли до її незвичайного кольору. Лише інколи ще командир нашої частини, очевидно для сміху, подавав команду:

— На білу шинелю рівняйся!, — бо по своєму зросту, я завжди стояв на правому фланзі.

Траплялося не раз і таке: йдучи вулицями Проскурова, я чув веселі голоси дівчат, що задивлялися на мене, „Ой, яка ж шинеля на ньому, та й хлопець же нівроку гарний“. В такі хвилини робилося навіть приємно, що моя шинеля біла і так гарно пошита. Я неподібний до сотень інших вояків — сірих, одноманітних, безбарвних.

Тоді я ще не знав і не відав, що цей колір моєї шинелі в майбутньому принесе мені багато неприємних, навіть моторошних хвилин у житті.

У 1939-му році москалі, під „мудрим керівництвом батька всіх народів“ (не перед сном згадаючи), вирішили „визволити“ Галичину і Західню Волинь.

Силу-силенну війська було скупчено на кордонах. Послана була і наша дивізія в район міста Волочиська.

Ідемо. Як звичай, наша санітарна частина рухається за військом. Ніяких ознак війни не помітно. Аж ось, одного разу, несподівано, біля містечка Копичинці — вже в Галичині, з недалекого лісу перед заходом сонця, хтось коротко обстріляв нашу кінну колону, легко ранивши одного коня.

Командир колони організував оборону. На його наказ, всі, хто мав верхові коні, не дивлячись на ранги — лікар, санітар, коваль — стали в один ряд. В цьому ряді стояв і я.

Командир пояснив нам плян наступу на ворога в лісі:

— Широкою розстрільною на повному галопі наближатися до лісу. Раз ми ідемо на ворога, він гадатиме, що ми знаємо, де він захований і, заломившись психічно, почне стріляти. Отже виявить себе.

Командир про те навіть не думав, що один вояк з ручним кулеметом може легко нас усіх перестріляти. Перед лісом була рівна площа, мабуть, якесь пасовисько.

Сонце зайшло, насувалися сутінки. Я поглянув на колону вершинків — було нас понад двадцять. Всі, праворуч і ліворуч від мене, своїми темними шинелями майже зливалися з сутінками. Коні були гнідїої масти, так що вони теж були мало помітні.

Серед колони, лише я один, різко виділявся білим кольором своєї шинелі. Мені здавалося, що від її білизни ніби відходить якесь яскраве фосфоричне проміння. Моя біла шинеля виглядала ніби повний місяць на чистому сіро-блакитному небі.

Боже мій! Це ж катастрофа! — електричним струмом пробігла в голові думка.

Я — єдина біла пляма серед темряви. Та ж це чудова ціль для стрільців у лісі: вся їхня зброя буде спрямована на мене.

О, як зненавидів в той час, свою білу, гарно пошиту шинелю. Від страху мене почала тіпати якась нервова пропасниця. Як я не стискав міцно щелепи, зуби продовжували дрібно цокотіти. Я згнітився, зігбався в собі, намагаючись зробитись хоч білою, але маленькою, менш помітною плямою.

Мій кінь, мабуть відчувши мою нервовість, почав теж хвилюватись — переступати з ноги на ногу, гребти ногою землю, мотати безуगавно головою.

В моїй голові блискавично промайнула думка — скинути шинелю. Та ще ця думка добре не сформувалась, як пролунав наказ:

В атаку, повним галопом, м-а-а-рш!

Привчені до послуху військові коні вмить зірвалися з місця, як вихор, як гураган.

На повну швидкість, на яку здатні військові коні, ми просто летіли в напрямку темної маси лісу.

Навколо тиша. Чути лише сопіння й тупіт коней. Я пригнувся до гривы мого коня, щоб бодай

Докія ГУМЕННА

ПРО ВОВКА ПОМОВКА

(Прогулянка алеями мільйоноліть, IV)

Богдан стояв у широкому фойє Природничого музею під якоюсь величезною мапою недалеко від турнікета. Тут він умовився зустрітись з приятелем. Чекаючи, зачепився оком за одне слово на мапі і придивився ще раз. Мапа Європи у першому столітті... І здивувався.

— Глянь, куди забігли європейські вовки! — гукнув, замість привітання, коли підійшов Теодор.

— Аж у Північну Африку! Ось читай!

— Де? Та тут же написано вандалі, не вовки.

— Вовки! — уперся Богдан.

— Нісенітниця! — Теодор уже знає парадоксальний нахил у складі ума свого друга. — Я читаю вандалі, а ти вовки.

— Я певен, що оці всі різноманітні назви доісторичних племен, розкидані на всіх просторах Європи, оці всі вандалі, вінулі, венеллі, венети, венди, енеті, вініти, венеди-волкає, — все це різні відміни стародавнього тотему вовка, може навіть найдавнішого населення мезолітичної Європи. Потім усі ці клани й роди почали кристалізуватися довкола нуклеусів майбутніх народів, а стародавні назви позоставалися, отакі нерукотворні пам'ятники-монументи. А тепер науковці сушать собі голову...

трохи заховати білизну моєї шинелі, а очима весь час дивлюся на ліс, звідки мали б заблищати вогники пострілів.

Пройшла хвилина, може дві чи й більше. Ця мить мені здалася вічністю.

Темний ліс умить став перед нами. Коні з повної швидкості раптово зупинилися, майже уткнувшись головами в куці перед канамою.

Повна тиша. Жодних пострілів. Чути лише тяжке дихання зморених коней та легкий шелест дерев.

О Щастя! Спасибі тобі мій добрий Ангеле хоронителю! Дякую Вам, боги мої рідні! Ви урятували мене від смерті. Я живи-и-й! Хотілося крикнути на повні груди.

У мене відлягло від серця. Нервовість якось відразу зникла. Стало так гарно, так спокійно, ніби нічого особливого й не трапилося. Проїхавши декілька разів попід лісом, ми повернулися до свого обозу.

Я чекав демобілізації, бо рік моєї обов'язкової служби у війську закінчився. Але всіх, хто мав бути відпущений, було затримано.

З часом мені видали другу шинелю. Вона була якась незграбна, мішкувата, рукави задовгі, але була вона темно-сірого кольору, кольору однакового з іншими співвійськовиками.

— Ну-ну, до чого ти ведеш?

— Та ми ж уже не раз говорили з тобою про школу тотемізму, цього університету, де людство навчилося говорити, співати, танцювати, спорту, медицини, різних інших наук, етики й моралі... що я буду тобі тут повторювати? Я абсолютно протестую проти негачії такого грандіозного явища, як тотемістичний уклад думання первісної людини. Наші вчені чомусь уявляють, що от було в „дикунів“ неправильне уявлення свого оточення, фантазійне, а так — відрубало й людство вже почало мислити логічно...

— „Змінили віру“... — доточив Теодор.

— Егеж, заувага влучна, хоч і саркастична. А в дійсності це ж відбувалися поступово перехідні процеси, що тривали віками... До нас дійшли пережитки, уламки, сліди... Щоб їх зрозуміти, то треба пройтися головною рисою світовідчуження: все навколо — люди, звірі, птиці, рослини, дерева, каміння, зорі — рідне й рівне одне одному. Нема вищих і нижчих, кожне може приймати образ інший, але всі — родина. Їжа, те що їмо, і є засіб того переходу...

— На твою думку, дикуни вже знали закон метаболізму, — недоречно вставив Теодор.

— Не перебивай! Так от я уявою опиняюся в тій холодній підльодовиковій Європі з якимись білними кущиками рослинності. Вітри виють та вовки завивають, людське життя скупчене біля вогнища матері-вовчиці. Вовки — їхня пожива, тому вони також вовки. Мати-вовчиця, Лето чи Лада, зветься так само, як і та пора року, коли сонце своїм скупим промінням на якийсь час прогріває цю тундру. Літо-Лада — в них синоніми... Я не фанатизую! Археологи тепер знаходять пізньопалеолітичні курені з вовчим скелетом у анатомічному порядку — на самому вершечку. Значить, будівничі куреня бачили його всередині праматері вовчиці. Найчистіший прояв тотемізму...

— Картина підльодовикової Європи намальована досить вдало, хоч і наївно, — покепкував Теодор. — Але я не бачу тут зв'язку між різними іменами вовків-вінулів-вандалів і інших. Ще може й антів та венетів сюди припутиш? І чи це до того часу треба відносити й Зевса-Лікайосо, себто Зевса-вовка? Так, він умів перетворюватися на вовка і носив на плечах вовчу шкуру... — вже поважніше додав.

— Ти на добрій дорозі, — всміхнувся Богдан. — Тепер ми можемо пригадати й іншого вовка, комічного, із скандинавських саг. Який то був вовк завбільшки, можна уявити собі з того, що він пожер не тільки богів, а й саме сонце, з місяцем на закуску.... Звідки міг би взятися такий міт, якби не було вірування, що найвища Сила всесвіту має образ вовка?

— Ну, що ж, бачу що це діло треба роздзюбати! — погодився Теодор. Він, власне, й любив дружбу з Богданом за те, що все щось парадоксальне, не стандартноприлизане виникне в їхніх

цих розважаннях.

— Ось я справді бачу на цій мапі ще одних вовків, волкає-арекомічі, близько Піренейв... А тут — Волкас Тестосагн. А що думати про венетів із їхнім містом Венецією?

— А що ти скажеш, що деякі народи — сучасні, модерні — і досі називають себе вовками? Не віриш? А що ж таке німецько-англійське слово Фолк, як не „нарід“? Дослівно — „вовки“. Від цього слова навіть утворилося інтернаціональне слово фолкльор, „народознавство“, — пригадав Богдан ще один доказ своєї „фантазії“.

— В звідки то взялося дуже поширене прізвище Волф? Чи ці „волфи“ не нащадки часом касти жерців, або просто таки чарівників-шаманів? — запитав, немов прокинувшись, Теодор. До цієї хвилини він досить скептично ставився в душі до нової вигадки друга.

— Тут же навіть і питання нема! Таж і слов'янське слово волхв — у тому самому значінні. Білоруси вимовляють навіть не „волхв“, а волф. Є це слово і в жіночій формі: волхва. Були такі чарівниці, знахарки, пророчиці. Не віриш? Подивись у словник Срезневського. І в скандинавських сагах теж згадуються такі самі волви-пророчиці.

Це ж доказ спільного минулого протослов'ян і протоскандинавів, коли вони були ще одним народом. — ствердив Теодор.

— Так от із якого часу йдуть наші зв'язки із скандинавами! З льодовикових часів, а не з появи на Русі варягів. За часів волхв-пророчиць це було звичайне явище — родичання, а за літописних — уже в дусі якоїсь давньої традиції, з тенденцією згасання.

— Бачиш... — нерішучо протягнув Богдан, ще сам додумуючи якусь нову думку. — Ці скандинавсько-слов'янські зв'язки все таки найпізніші, коли взяти до уваги, що тотем вовка в різних варіаціях розкиданий по всій Європі ще давніше. Імена ці з'являються в різних місцях, в різних варіантах. Здається, нічого не розбереш. Які це венети заснували Венецію? Які це вандалі опинилися в Африці? Що це за векти в Німеччині? Що це за анти і що це за венеди? Чи те саме? На мою думку, — це тільки різні вимови. Але коли зрозуміти, що у всіх одне тотемне підложжя, то стане ясна й зрозуміла вся ця періста картина. Тотем вовка об'єднував усіх у якомусь глибоко далекому минулому.

Теодор додає:

— Справді, це може потвердити етнографія. Вовк невідмінно фігурує в переказах і повір'ях усіх європейських народів. Він — податель врожаю, і він же одночасно й ворожа сила, від неї треба оборонятися. Ці обряди й повір'я по всій сучасній Європі такі між собою подібні, що викликають думку про походження з одного джерела...

— Як уже дві з половиною тисяч років тому Геродот описує плем'я неврів (здається, на нашій землі?), що раз у році на два тижні ставали вовками, себто справляли свої релігійні свята тотемного

порядку, то що ж тут дивувати? — відповів Богдан. — А ось у поляків ще до недавнього часу відбувався обряд посвячення молодого косаря на дорослого вовка і всі при цьому вили по-вовчому... Етнографи описують цей обряд, як уже жартівливий, але...

Теодор перебиває:

— Але... Ой, скільки цих колишніх обрядів уже перейшло в дитячі ігри! Пам'ятаєш „Діти, діти, додому! — Чого? — Вовк за горами — Який — Сірий-білий-волохатий, бі-і-ігом до нової хати!“ — Це ж інсценізація колишнього тотемного дійства... А діти в іграх зберегли...

А оці всі казки про вовчика-братчика, лисичку-сестричку... Це ж на ньому виховуються найменші. А приказки... „З вовками жити, по вовчому вити“... „Про вовка помовка, а вовк у хату“... А безліч оповідань про вовкулаків, перевертнів...

Приклади якогось дуже близького співжиття з вовками наvertалися, як настирливі мухи. Раз він добрий приятель, мало не родич, його закликають до святої вечері, а іншим разом він оскалений хижак із зелено-жовтими очима, що світяться в морозну ніч серед снігів.

Тут Богдан заклопотано пошкрябався за вухом.

— А як би це й собі стати на час вовкулакою? Хотілось би спробувати... Як князь із „Слова...“ чи...

— Та чого ж? Це дуже просто! — пожартував Теодор. — Ось зараз: тільки три рази перекинсья колесом через оцей турнікет — і вже будеш не Богдан, а станеш вовком!

— То не штука... Але як же я назад стану людиною?

— Можна! Треба тільки сказати заклинання із трьох слів: „Перевесло, хомут, хрест!“ і знов обернешся на людину!

Приятелі розвеселилися вже зовсім, забули, чого вони прийшли сюди. Навіть анекдоту хтось пригадав:

— Ото йшов собі чоловік додому. Лісом, а вже смеркає. Дорога ще далека, сніг починає сипати, місяць зайшов за хмари... А тут почув — десь вовки виють. Все ближче... Вже бачить чоловік, що біда, нема як вирватися, бо ціла зграя їх обступила навколо. Що тут робити? Доведеться прощатися з життям! І в цю хвилину згадав! Вийняв чоловік із кишені блокнот і гукнув: „Записую до колгоспу! Ану підходь! Хто перший?“ Вовки, як почули слово „колгосп“, вмить розбіглися, навіть не було до кого казати „Як прізвище?“

Пішов собі чоловік своєю дорогою.

— А чого це ми тут застрягли? — скаменувся перший Теодор.
Так я хотів побачити скарби гробниці Тутанхамона!

ДО УВАГИ ЖЕРТВОДАВЦІВ

Тому, що новий адміністратор не встиг ще перебрати всіх обов'язків, список жертводавців на пресовий фонд буде надрукований у наступному числі „Нових Днів“.

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ:

РОСІЯ — УКРАЇНА — ЄВРЕЇ

Авторизований переклад інтерв'ю Якова Сусленського з Володимиром Буковським

Яків Сусленський — уже відомий читачам „Нових Днів“ як голова Товариства Єврейсько-Українських Зв'язків в Ізраїлі й відповідальний редактор його бюлетеня „Діалоги“ (адреса для зв'язку та замовлення передплати:

Association for Jewish — Ukrainian Contacts,
Ramot 3/28, JERUSALEM, ISRAEL.

Володимир Буковський — один з найвидатніших сучасних російських інтелектуалістів, послідовний прихильник російсько-українського порозуміння, колишній дисидент і політв'язень в СРСР, тепер викладач Каліфорнійського університету.

Яків Сусленський: Від імени бюлетеня „Діалоги“ я прошу тебе, Володю, відповісти на деякі запитання, корті усіх нас цікавлять, і насамперед — в чому, по-твоєму, гострота проблеми російсько-українських взаємин.

Володимир Буковський: Бачиш, Яшо, по-перше, гострота проблеми обумовлена тим, що в цій сфері накопичилося надто багато кривд і підозрінь. Українці цілком справедливо кажуть, що росіяни перешкодили їм створити свою національну державу. Правда, цю „честь“ нам, росіянам, слід поділити з поляками, але... що не кажи, росіяни все ж відіграли досить зловісну роль у історії українців, це беззперечна правда. Нагадаю ще про обмануті сподівання українців. Маю на увазі добу перемін, що зайшли на початку нашого сторіччя. Тоді українців обдурили більшовики, однак в очах українців це були ті самі „москалі“, тобто росіяни. А загибель українських сподівань — не треба цього забувати — супроводжувалися численними людськими жертвами, внаслідок чого і маємо — недовір'я, кривди і підозри.

Так сталося, що Україна зароджувалась між двома сильними державами, які, звісно, не бажали, щоб між ними була ще одна, третя держава. Отож і поводитися вони агресивно — поляки мали українців за холопів, за рабів, щось такого, а росіяни дивилися на українців також як на людей непевних, яких слід силою повернути „в лоно“.

Так воно було в минулому. А з часом, вже після революції, коли вже сформувалася українська інтелігенція — носії української культури, радянські чиновники спрямували свою політику на знищення національних особливостей, національних традицій. Таку політику було спрямовано проти будь-

якої національної культури, отже не лиш української, а й проти національних культур інших народів, в тому числі і російської національної культури, але українці не завжди з такою думкою погоджуються.

Особливо згубно позначилась така політика на такому важливому і очевидному атрибуті національної культури, як мова. Українську мову увесь час намагалися „відібрати“, замінити іншою мовою. Це типово імперська політика.

Як наслідок українці з недовір'ям ставляться і до майбутніх своїх взаємин з росіянами, що також є природним, бо в їхній пам'яті і далі живуть обмани минулого. Ось чому українці і чути не хочуть, коли хтось намагається переконати їх, що нинішнє покоління росіян, зокрема тих росіян, котрі борються проти радянської влади, ані трохи не претендують на якісь території. Українці в таких випадках обов'язково пригадають, що, мовляв, і товариш Ленін казав таке й таке. Здавалося б, ми до товариша Леніна не маємо жодного відношення. Нагадую: це недовір'я давнє, але воно розвивається повільно, поступово.

Я.С. Хочу попросити тебе — ти не суди по собі, подивись на речі з боку, подумай про те, як до заторкнутої проблеми ставляться дисидентські кола.

В.Б. Стосовно дисидентських кіл я якраз цілком спокійний: вони розглядають проблему, я б сказав, однозначно. Якщо ж ти маєш на думці велику кількість людей, російський народ, то я відповім, що це питання складне, і я, звичайно, не можу говорити від імені всього народу.

Я.С. І все ж, як ти думаєш — якої думки, яких поглядів тримається російський народ?

В.Б. Розумієш, усе залежить від того, як розвиватимуться події. Тепер українці і росіяни так перемішані, що рядовому росіянинові, так само, як і українцеві (особливо зі східного берега Дніпра) дуже важко зрозуміти і згодитися з тим, що якогось дня Росія і Україна стануть двома окремими державами.

Я.С. Як ти дивишся на російсько-українську мішанину? Чи вона природна?

В.Б. Частково природна, частково штучна. Наприклад: українця забирають до війська, відправляють кудись упоміж з узбеками, росіянами і т.д. До того ж єдина мова спілкування — російська. Це приклад штучної мішанини. Широко і постійно здійснюються відомі в СРСР „великі переселення“ та „органбори“. Це також приклад штучної мішанини. Але є й природний процес — люди переїжджають, одружуються, їдуть на заробітки. Це не придумано, це життя. Хтось з росіян переселяється на Україну, а з українців — у Росію. Нерідко зустрічаєш українські прізвища серед росіян і російські серед українців. Додай до всього 300 років спільного життя плюс 67 років, протягом яких наполегливо винищувалися національні особливості. Внаслідок такого стану у нового покоління відмін-

ності настільки стерлися, що, як я вже сказав, рядовим людям, росіянам і українцям, важко уявити, що майбутнє наших двох народів — це майбутнє двох окремих держав.

Для мене, як для людини, що цікавиться політикою, динамікою суспільного розвитку, це більш-менш очевидно. Немоżliво передбачити, коли і як це станеться, але тенденція така є, і я певний, що вона розвинеться.

Я.С. Виходить, у майбутньому — не федерація, не нинішні „союзні“ відношення, а сепарація, відокремлення?

В.Б. Мабуть, так, я зі свого боку це лише вітаю, хоча й не вважаю, що встановлення прикордонних стовпів між Україною і Росією може звести нанівець якісь дуже складні зв'язки — економічні, культурні та інші, корисні для обох сторін.

Я.С. Чи виграє людство від того, що „велика Росія“ розпадеться на окремі частини?

В.Б. Питання надто складне і поставлено, як казав, поза контекстом і поза часом. Якби це сталося тепер, я думаю, людство виграє б, а якщо це станеться через 200 років... Я не знаю, що тоді буде. Адже наші передбачення надто умовні, надто суб'єктивні. Враження моє таке, що розходження серед народностей, які живуть в СРСР — неминучий і що раз сильніший процес. Причини цього процесу — глибинні. Це просто запізнений розвиток. В Європі такий процес завершився наприкінці 19 — на початку 20 століть. Я маю на увазі вибух націоналізму, зародження нових держав. У Росії цей процес було штучно затримано, спочатку Російською імперією, відтак приходом до влади більшовиків. Тепер, через 67 років, дається волаки „замороженість“ розвитку — те, що свого часу не збулося природно, за законами суспільного розвитку, збувається тепер із запізненням...

Я.С. Чи знаєш ти про існування Товариства єврейсько-українських зв'язків?

В.Б. Знаю про таке Товариство настільки, наскільки знаю тебе і твою активну діяльність на цьому полі.

Я.С. Як ти оцінюєш ідею нормалізації єврейсько-українських взаємин?

Чи здійснення вона?

В.Б. На другу частину запитання мені важко відповісти. Що ж до першої частини, то я відповідаю ствердливо — вважаю таку діяльність корисною і потрібною. В принципі признаюсь, мене обурюють взаємини між людьми, побудовані на певному національному „кліше“, на примітивно-узагальненому уявленні одного про одного. Це завжди погано. Звісно, у євреїв (і не лише тих, що жили за радянської влади, а й тих, хто жили на Україні до революції) залишилися надто узагальнені, не конкретні, невиразні, переказані дідусями й бабусями відчуття про якийсь поганий народ — українців, що їх гнобили й влаштовували на них погроми. В цьому рано чи пізно треба розібратися. Ну, кажім,

якийсь процент євреїв поїде, оскільки є тенденція їхати до Ізраїлю. Але ж більшість євреїв, як і в минулому, треба жити разом з українцями. Правда, є історична травма, і чим ліпше ми зрозуміємо її, зрозуміємо, що винні були обидві сторони, тим краще...

Я.С. Гете якось сказав, що в будь-якому конфлікті завжди винні обидві сторони; він ще додав — а більше винні ті, котрі розумніші...

В.Б. Я не стану зараз розбиратися в тому, хто більше винен, це складне питання історії, в якому я не вважаю себе компетентним. Але в принципі, якщо є можливість зрозуміти, розібратися в цих складностях, травмах і неприємностях свого минулого, то це слід зробити.

Аналогічний процес має місце тепер між поляками й росіянами, взаємини між якими також дуже складні й болючі. Доти, доки поляки сприймали комуністичну владу лише як принесену на радянських багнетах, (чи на російських багнетах), вони, як б сказав, не розуміли власну владу, яка в них уже закоренилася.

Я.С. Останні роки показали...

В.Б. Атож. Тому й піднялася тепер оця хвиля. Якось-то „самоокупація“ поляків під час воєнного стану, за Ярузельського, глибоко образила поляків в їхніх національних почуваннях, але також показала їм, чим є комуністична система. Це було, якщо бажаєте, і корисно — сталася переоцінка цінностей, яка привела до кращого розуміння того, що коїться з ними, з їхньою цивілізацією, з їхнім народом і взагалі з нашим часом.

Я.С. Які українці траплялися на твоєму життєвому шляху й чим вони тобі запам'яталися?

В.Б. Переважно я зустрічав українців в тюрмі, в таборі. У нас в таборі, як ти знаєш, сиділи Світличний, Калинець, Микола Горбаль, нещодавно померлий Валерій Марченко, Процюк... Було багато українців, і „старих“ українців („старих“ у тому сенсі, що їх раніше заарештували).

Я.С. Авжеж, було прийнято ділити українців-в'язнів — „поліцаї“, „націоналісти“, „демократи“...

В.Б. Надто умовний поділ. Але були представники старого покоління, я пам'ятаю, наприклад, Василя Підгорецького, Басараба. Це люди зі світлою душею, з незвичайною пошаною я ставився до них. Їхні політичні позиції — і в національному, і в суспільному відношенні — були винятково чесними. Ага, пам'ятаю ще Зіновія Антонока — порівняно молодшу людину, розумну, інтелегентну. Було ще багато інших, але відразу не пригадаю, вони часто виринають у моїй пам'яті, ніби картинки.

Я.С. Я думаю, однак, що найсильніше враження справив на тебе генерал Григоренко, чи не так?

В.Б. Ти маєш рацію. Про генерала Григоренка я довідався значно раніше — я познайомився з ним 1964 року, в психіатричній лікарні в Ленінграді, він сидів поверхом вище...

Я.С. Це знову належало „за чином“.

В.Б. Так... там ми вперше зустрілися, це було 21 рік тому, потім ми багато спілкувалися. Петро Григоренко — людина зовсім іншої генерації, іншої долі, якщо порівняти його з тими, з ким я запізнався в таборі, хоча всі вони прийшли до однакових поглядів. Григоренко — українець, але все його життя було пов'язане, з одного боку, з комуністичною владою, з армією і т.п., а з другого боку — з росіянами. Довго він не лише не усвідомлював, наскільки він антикомуніст. Ба більше — він ще вважав себе за комуніста. Ми багато сперечалися з ним, головню з приводу того, хто в усьому винен: марксизм чи не марксизм. Він звільнявся від передсудів дуже повільно, це був болючий процес. Частково з причини віку, але не тільки тому. Адже людина вже збудувала своє життя, наладнав його, і в цьому житті були й досягнення, а не тільки участь у непотрібних справах: і йому дуже важко було від усього відмовитися. Але чесність його вдачі, неймовірна впертість (він сам казав — „я хохол, а всі хохли — вперті!“) допомогли йому пройти, подолати цей мученицький шлях — від комуніста, що втратив своє національне обличчя, до людини, яка не лише відійшла від комунізму, а й стала його переконаним противником, ставши віруючим українцем. Це, повторюю, майже неймовірно, якщо згадати, що мова йде про людину, вік якої 76 років. Адже цей процес розпочався не менш як 22 роки тому!

Ти запитав мене про українців, котрі зустрічалися мені на життєвій дорозі. І ось що цікаво: коли я познайомився з генералом Григоренком, я не бачив у ньому, не сприймав його як українця. Те, що він мав українське ім'я, для мене не мало жодного значення. А вже згодом, значно пізніше, в 1978 році, після того, як ми обидва, в різні періоди, вже ставши „нормальним“ і вийшовши з психушок, відсиділи в таборах, покинули СРСР і зустрілись у вільному світі, то Григоренко був уже цілковито іншою людиною, яка нібито вдруге народилася...

Я.С. А як ти взагалі ставишся до національного моменту в житті людей? Я розумію, ти не підкреслюєш національного начала, але ж в кожного з нас воно „сидить“, чи ж не так?

В.Б. Я вважаю, що це природна річ, вона може по-різному виявляти себе, в кожній людині більшою чи меншою мірою. Є особливості національної культури, традиції, що всмокталися в крові (навіть радянська влада, яка, здавалось би, все викоренила, не змогла їх знищити). Видимо існують якісь суто біологічні особливості, від них нікуди не втечеш. Ніколи не можна цілковито забути, що ти росіянин, чи ти українець.

Я.С. Але, я гадаю, не можна доводити це до абсурду, до крайності...

В.Б. Звісно, це ні до чого. Кажім, у мистецтві, літературі національне надзвичайно важливе. Великі художники, розвиваючи національне коріння, виходять у великий світ і тоді їхнє національне стає загальнолюдським.

Я.С. І останнє: прошу, хоча б коротко, розповісти про євреїв у твоєму житті.

В.Б. Знову ж — національне в нашому житті настільки згладжено, що не зразу усвідомлюєш його. Я мав безліч знайомих євреїв, і за молодих років, і пізніше, але я їх не сприймав як євреїв, тому мені важко судити. Я їх сприймав за особливостями їхньої вдачі, їхньої індивідуальності. Ну, кажім, Алік Вольпін — він єврей, точніше напівєврей, оскільки батько його — Єсенін. Він мав на мене величезний вплив, можливо навіть вирішальний в політичному відношенні. Але я, знову ж, не бачив у ньому єврея, не бачив у ньому навіть сина Єсеніна, я був до цього байдужим. Він не був єдиним, у той час я мав багато друзів — євреїв, котрі впливали на мене. Це було і в Москві в ув'язненні. У тамтешніх умовах національне приходить надто повільно. До того, як постав єврейський національний рух, я серйозно не відчував євреїв як окрему національність.

Це приходить після того, коли люди самі починають вважати себе за окрему націю. Кажім, такої проблеми щодо Прибалтики в тебе ніколи не постає — навіть за радянських умов вони чітко відокремлені в національному відношенні, ти відразу це відчуваєш, буквально в кожному камінчику. Пам'ятаю, мені було 15 років, коли я приїхав до Риги на відпочинок і відчуття окупованої країни подіяло на мене в ту ж мить. І дуже незручно і страх неприємно почував себе я там, якщо не буквально окупантом, то, беззаперечно, чужорідним елементом. Прибалти надто чемні, але ти відчуваєш, що ця чемність — гірша за відверту ворожечу.

Що ж до євреїв у розсіянні, наприклад у Сполучених Штатах, то там, на відміну від євреїв СРСР, вони можуть культивувати свої національні звичаї, розвивати свою культуру, релігію. Адже в СРСР такого до кінця 60 років зовсім не було. Звісно, завдяки книжкам (а я читаю багато) дещо я знав про історію євреїв, про ставлення до них до революції, про їхню культуру, про Міхоелса, але відокремити їх чітко я тоді не міг. Єдиний спосіб їх відокремити був, запропонований радянськими властями і побудований на піску, а саме в зв'язку з так званою сіоністською змовою...

Я.С. Я певний, у твоїй свідомості не було ніколи навіть крупичі антисемітизму.

В.Б. Ти знаєш, може і не зовсім так. Особливість людської психіки полягає в тому, що ми легко сприймаємо чужу думку, особливо з питань, які не мають для нас ваги і не стосуються нас безпосередньо. А коли йдеться про таке, що зачіпає нас самих, з чим ми стикаємося безпосередньо — чужа думка не пристане, бо кожен, спираючись на свій досвід, прийшов до власної думки. Кажучи про себе, я хочу підкреслити, що національне питання довгий час, особливо замолоду, мене не цікавило і тому в якийсь період антисемітизм, який ширився і насаджувався в СРСР, можливо, заразив і мене. Достеменно вже не пам'ятаю, але, здається, я ме-

ханічно повторював якісь-то — не мої, а чужі — думки і судження.

Я.С. За принципом „так кажуть“?

В.Б. Атож.

Я.С. А як ти тепер ставишся до єврейського національного руху в Росії?

В.Б. З часу його виникнення в нас були міцні й гарні стосунки з активістами єврейського руху. Найбільш енергійні лідери цього руху вийшли з нашого середовища. Так само, як Петро Григоренко прийшов через політичне усвідомлення до національного, так і діячі єврейського руху.

Згодом, як мені казали (я тоді вже був ув'язненим) постали істотні розбіжності між дисидентським і єврейським рухами. Лідери єврейського руху стали підкреслювати, що вони не дисиденти, що вони не намагаються змінити будь-що в СРСР, що їхня справа, мовляв, лише виїхати з країни. Я гадаю, що це був лише тактичний хід і не думаю, що в масі своїй ці люди саме так ставилися до єврейського національного руху. Однак, так чи інакше мене муляють такі судження.

Я.С. Чи вважаєш ти за позитивне явище те, що євреї покидають Росію?

В.Б. Моє ставлення до цього питання таке саме, як до інших національних питань. Оскільки в Радянській Росії виник рух євреїв і, безперечно, багато євреїв хоче покинути цю країну, то я вважаю, що таке бажання висловлює думку великого числа євреїв СРСР. Я не вважаю за необхідне оцінювати це явище і не скажу, добре це чи зле для Росії (більш імовірно, що зле). Це справа й право самих євреїв — їхати чи залишатися там.

Я.С. Чи можна опублікувати цю нашу бесіду в бюлетені „Діалоги“?

В.Б. Можна, будь ласка.

Я.С. Дякую, Волододу.

26 березня 1985 р.,
Сан-Франціско

НА ПОЧАТКУ ЛИСТОПАДА ЯКІВ СУСЛЕНСЬКИЙ БУДЕ В ТОРОНТО

Згідно з нашими інформаціями, голова Товариства Єврейсько-Українських Зв'язків Яків Сусленський перебуватиме від 3-го до 5-го листопада ц.р. в Торонті й матиме зустріч тут з українською громадою. Він говоритиме про справу Івана Дем'янюка, про боротьбу за визнання митрополита А. Шепитцького Праведником Світу, про український антисемітизм і єврейську українофобію, про злочин єврейських вандалів — зруйнування українського пам'ятника жертвам советського геноциду в Єрусалимі, про Сімона Візенталя і його ставлення до українців, і взагалі про сучасний стан єврейсько-українських взаємин та перспективи їхнього поліпшення.

Про точний час і місце виступів п. Якова Сусленського читайте в українських газетах та в оголошеннях.

ПОЛЬСЬКИЙ САМВИДАВ ПРО УКРАЇНСЬКУ СПРАВУ

Нью-Йорк, (Пресова служба (ПС УГВР). На початку ц. р. з'явилося в польському самвидаві перше число журналу „Діалог“, присвячене питанням українсько-польських взаємин. В журналі надрукована в перекладі на польську мову стаття покійного Івана Лисяка-Рудницького „Україна між Сходом і Заходом“, яка знаходиться у збірці його праць „Між історією і політикою“, що вийшла у видавництві „Сучасність“ у 1976 р. „Діалог“ надрукував також статті: „Греко-католицька церква в Польщі“, „Українці і варшавське повстання“ та хроніку подій.

У статті про становище Української Католицької Церкви (УКЦ) в Польщі читаємо:

„Українська Католицька Церква переживає глибоку і довготривалу кризу. Це дуже знаменне, бо зовсім відмінні процеси приходять тепер у всіх майже церквах і релігійних організаціях в Польщі. Особливо римо-католицька і православна церкви зуміли закріпити свої позиції організаційно та морально, використовуючи події, які виникли в Польщі за останні роки. А Українська Католицька Церква втратила в повоєнні роки може половину вірних. Як правило, вони переходили на православ'я або до римо-католицької церкви...“

Цей випуск „Діалогу“ вміщає також велику інформацію про Службу Божу східного обряду, відправлену 3 червня 1984 р. в костьолі парафії села Лісова Підкова з наміром українсько-польського примирення. Ця оригінальна і мабуть перша та досі єдина в сучасній Польщі подія була величезною маніфестацією з участю кількох тисяч осіб, поляків і українців. Українську групу, яку вели отці Чину св. Василя Великого під проводом о. Йосафата Романика, який є делегатом голови польських католиків кардинала Юзефа Глемпа, призначеним для українців-католиків, привітав місцевий парох о. Леон Канторський, який сказав:

„Це є спільна молитва за українсько-польське примирення. Ми хочемо простити кривди, які нам вчинили, і просити вибачення за кривди, які ми завдали. Нас об'єднує довга тисячолітня історія. Бо Українська Католицька Церква відзначатиме тисячоліття християнства Київської Руси у 1988 р. Отже, менше-більше, в тому самому часі ми всі, поляки і українці, увійшли до вселенської об'єднаної Христової церкви... У цій літургії ми хочемо започаткувати молитви за примирення поляків і українців. Коли майже 20 років тому, у 1965 р., кардинал Вишинський разом з польським єпископатом, звернувся на захід і сказав „прощаємо і просимо простити“, то ми, тут, в маленькому костьолі, ми, мала громада поляків римо-католиків, з малою громадою українських католиків, хочемо почати в

рамках наших скромних можливостей молитву за примирення і самопримирення“.

Треба ще сказати, що у зверненні від редакції „Діалогу“, назву якого подано на обкладинці, польською та українською мовами, читаємо таке:

„Наша публікація є присвячена Україні, її історії, її сучасному, а передусім українсько-польським взаєминам. Ми хочемо дати змогу для обміну думок і поглядів обох народів. Ми свідомі того, що існують історичні емоціональні причини, які створюють труднощі для діалогу, ми хочемо усунути стереотипи, закорінені у свідомості наших суспільств. Щойно після досвідів воєнного стану (себто від часу розгрому руху „Солідарности“ — ПС ЗП УГПР) почалася переоцінка дотогочасних поглядів на Україну... Живемо і будемо жити побіч себе. Їх і нас позбавили свободи і суверенності, їх і нас змушують приймати чужі норми і вартості). Це більше єднає, чим роз'єднує...“

Такі голоси можна почути щораз частіше від поляків з кін, які є в опозиції до теперішнього режиму. А передусім, безперечно зросло в нашому десятилітті бажання поляків ближче познайомитися з українською проблематикою. Проте, невігластво та давні пересуди, а в парі з цим інтриги спільного ворога ще далі роблять своє. Також серед польської опозиції є сильні кола, які вважають, що, замість шукати співпраці з поневоленими Москвою народами, полякам треба шукати спілки з Росією, мовляв, вона їх визнає за партнера... Є й такі, які досі урочисто декларують незмінну приналежність Західної України до Польщі. Редактори „Діалогу“ та подібні їм польські діячі кажуть правду, коли пишуть про невідкладну потребу перемагати емоційні, історичні та інші перепони на шляху до співпраці обох народів.

ТРЕТЯ КОНСУЛЬТАТИВНА НАРАДА ОУН І УРДП

На підставі попереднього порозуміння між цими організаціями при кінці липня 1986 року відбулась третя з черги нарада делегації ОУН і УРДП.

Нарада була скликана для устійнення спільного становища у справах: 1) відзначення тисячоліття християнства в Україні; 2) підсумування консолідаційних заходів КУППО; 3) поширення контрзаходів проти ворожих атак на український народ і еміграцію.

Після огляду міжнародного і внутріукраїнського положення, поданого головою ОУН М. Плав'юком, учасники наради ствердили необхідність посилення активності українських політичних партій та координації їхньої дії. Затіснення співпраці між ОУН і УРДП є доказом, що така співпраця можлива і взаємно корисна.

Важливість належного відзначення 1000-ліття християнства в Україні та дотеперішні заходи в тій справі з'ясували д-р А. Лисий і Ю. Оленчин. Стверд-

жено, що хоч уже в багатьох країнах зроблена на цьому відтинку велика праця, однак існують труднощі, зокрема між Українською Православною і Католицькою Церквами, які не сприяють соборному відзначенню цього великого ювілею.

Рішено, що проводи ОУН і УРДП запропонують всім українським політичним партіям і організаціям видання спільної декларації в справі Тисячоліття.

Нарада повністю підтримала становище Консолідаційної Комісії КУППО і вважає, що консолідаційні переговори з ДЦ УНР повинні бути закінчені протягом наступних трьох місяців.

Голова УРДП д-р М. Воскобійник подав вичерпні інформації про останні вияви ворожих антиукраїнських атак і запропонував цілу низку українських протизаходів у згоді з принципом **наступального активізму**.

Окрему увагу присвячено посиленню зв'язку з поневоленим українським народом, поширенню інформації і впливу на українців в Україні і СРСР.

Фундація ім. О. Ольжича і Фундація ім. І. Багряного зорганізують окрему студійну конференцію для розгляду ситуації в Україні та наслідків для нашого народу політики М. Горбачова.

Діловість нарад і дружна атмосфера, в якій вони проходили, вказують на позитивні висліди консультативного порозуміння ОУН і УРДП.

ПОШИРЕНО КУЛЬТУРНО-НАУКОВИЙ ОБМІН МІЖ США І СРСР

Під час минулорічної зустрічі президента Р. Регена з М. Горбачовим було вирішено відновити й значно розширити обмін у ділянках культури, мистецтва і науки поміж США і СРСР. Ще ранньою весною виступав з великим успіхом у Москві світової слави американський піаніст Владимир Горовіц (якого, парадоксально, поважна американська преса називала українським мистцем чи мистцем народження в Україні (1904, Київ), а наша „Свобода“ в 149 числі пише, що він „народжений в Росії“ і взагалі в редакційній статті висловила дуже проти всякого обміну). Саме тепер деталізується справа обміну студентами, вчителями, науковцями, малярськими виставками, хоровими й музичними ансамблями, театральними колективами („Метрополітен“ і „Большой“) тощо.

На початку вересня в Центрі Лінкольна, Нью-Йорк, виступав після кількарічної перерви танцювальний ансамбль Мойсєєва з Москви. Його перший виступ перервав вибух у залі бомби з слезоточивим газом. Пишуть, що бомбу підклали представники радикальної Європейської Оборонної Ліги, яку часто порівнюють з ПЛО. Посадник Нью-Йорку Кач (фактично — Кох, сам єврейського походження) перепросив гостей з Москви за цей прикрий випадок, але це

НА АКТУАЛЬНІ ТЕМИ

НАЙБІЛЬША ЗАГРОЗА ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЄДНОСТІ

(У справі святкування 1000-річчя хрещення України-Руси)

Наближаємось до відзначення тисячоліття офіційного введення християнської віри в Київській Русі-Україні князем Володимиром Великим. Подія, яку плянували спочатку наші провідні установи як вияв могутньої маніфестації всеукраїнської єдності, що раз більше загрожує перетворитись на джерело тривалого й небезпечного роз'єднання. Свого часу „Нові Дні“ повідомляли про те, що митрополія Української Православної Церкви в Канаді відмовилась підтримати т. зв. „Гарвардський проєкт“ видання всієї староукраїнської (досекулярної) літератури, поки ініціатори цього проєкту не врахують деяких слушних побажань (чи вимог) українських православних теологів. Скільки нам відомо, ініціатори Гарвардського проєкту досі цих вимог не взяли до уваги й у своїй фінансовій кампанії за здобуття потрібних фондів спираються майже виключно на ієрархів і вірних Української Католицької Церкви.

3-5 червня 1986 р. відбулись в осередку української православної митрополії в США, в Савт Бавнд-Бруці, спільні наради митрополита Української Православної Церкви в Канаді Василя з первоієрархом Української Православної Церкви в США і УАПЦ в екзилі митрополитом Мстиславом із їхніми владиками та найближчими радниками. Метою нарад була потреба з'ясування і встановлення формату святкувань 1000-річчя УПЦ в 1988 році. Як дату спільних святкувань встановлено 24-го липня 1988 р. Савт Бавнд-Бруці і 14 серпня 1988 р. на розбудованій оселі „Київ“, що біля Торонто.

Крім того, митрополит Мстислав, який досі був рішучим прихильником найтіснішої співпраці з Українською Католицькою Церквою, звернув увагу на потребу з'ясування дальших церковних стосунків православних українців з українцями-католиками. Він особливо наголосив дії українських

не стримало старенького І. Мойсєєва (нар. в 1906 також у Києві) запитати — хто ж фактично керує Сполученими Штатами — американці чи сіоністи?

Питання, звичайно актуальне, але для нас актуальнішим є те, що з негативним чи „наплевательним“ наставленням наших „батьків народу“ до справ обміну, Україну цим разом репрезентуватиме в США, здається, тільки Росія.

Чи це те, чого ми справді хочемо і потребуємо?

М.Д.

католицьких ієрархів, які під претекстом „єкуменізму“ від деякого часу послідовно пропагують різними засобами свою унійну ідеологію. Згідно з повідомленням „Вісника“, учасники нарад однодушно постановили, що обов'язком православних українців є стежити за розвитком цих подій і „всякі зневажливі та відверто унійні виступи з боку католицької ієрархії спростовувати і, як треба, публічно відкидати“.

З цього ясно, що коли на протязі найближчих місяців не прийде до виразного й чесного порозуміння між провідниками українських Церков і громадських та наукових установ у справі бодай деяких важливіших спільних проєктів відзначення 1000-ліття прийняття християнства в Україні, то нам загрожує новий, шкільний і довготривалий конфлікт між українцями різних християнських віровизнань. Тому треба негайно зробити все можливе, щоб до цього не допустити.

Ми свідомі того, що велика й добре zorganizована більшість українців-католиків на еміграції може і сама величаво відзначити 1000-річчя, не рахуючись з поглядами, допомогою чи й присутністю української православної та протестанської „меншости“. Проте провідникам цієї випадкової еміграційної більшості пора дуже серйозно подумати про наслідки такого короткотривалого „тріумфу“. Ні в кого не може бути сумніву, що в вільній Україні величезна більшість населення належатиме до незалежної Української Автокефальної Православної Церкви. Меншість належатиме до різних українських протестанських деномінацій, а відроджена Українська Католицька Церква буде довгий час, мабуть, значно меншою, ніж до 1945-го року. Тож в інтересах українців-католиків в Україні буде мати добрі, а не отруєні „подавляючою більшістю еміграції“ стосунки із справжньою більшістю населення України.

„Нові Дні“ мають порівняно багато добрих, жертвенних, патріотичних і впливових читачів католиків. Почуваємось вперше до обов'язку апелювати до них, щоб вони відповідно вплинули на своїх церковних провідників поки ще не запізно. Громадські і ділові комітети для всяких відзначень 1000-річчя хрещення України-Руси повинні мати повне довіря всіх свідомих українців, а не лиш українців-католиків, навіть якщо деякі з цих комітетів доведеться переорганізувати. І тут на перше місце треба поставити склад і компетенції видавничого колективу Гарвардського проєкту. Редакційні коментарі, вступні заваги і примітки до видань цього важливого проєкту не сміють бути тенденційні, щоб не компрометувати українську науку й — не спричинити ще більшого роз'єднання серед українців.

Василь СОКІЛ

ЧЕКАННЯ І ЗНЕВІР'Я, ТРИВОГИ І НАДІЇ...(III)

(Закінчення з попередніх чисел)

Отакі вони всі виявилися мої спілчанські друзі. Пили-гуляли разом, дулі в кишені тримали на радянську владу, плакали в жилетку, скаржилися на вчинені їм кривди, проклинали сіроштанів, а потім дружно піднімали руки „за суворе покарання“ того друга... А втім, знайшлися й сміливці. Найчеснішим серед них виявився Микола Шаповал. Того ж дня я подав йому заяву про вихід з Літфонду. Це відбувалося в присутності трьох співробітниць спілчан-ського апарату. Він прочитав і вигукнув „Ну, й молодець!“ Інтонація давала можливість трактувати цей вигук як докір і як похвалу. Жінки, дізнавшись у чому справа, оніміли. Одна з них удала, що їй зробилося недобре, і притьмом вибігла з кабінету. Як потім я дотямився, — побігла негайно як стукачка першою повідомити про таке ЧП голову правління. Микола тут же написав мені розписку, що я здав членський квиток Літфонду і що ніяких претенсій до мене немає. Я подякував, почав прощатися, — а Микола сказав: „Почекай, разом вийдемо.“

Коли ми вдвох через якихось п'ять хвилин виходили з спілки, на вхідних дверях зіткнулися з Петровим, головою правління харківської організації. Нагадаю, — це той полковник у відставці, проти якого Микола разом з однопіддумцями організував було змову щоб заболочувати на перевиборах, за що вже був покараний. То ж я тоді, коли ми вийшли на вулицю, кинув йому: „Ну, друже, знову попався!“ На це сердито Микола махнув рукою: „Плювати мені на них! Я роблю по-людськи!“ Він повів мене до невеличкого кафе, по дорозі прихопили півлітра і хвилин двадцять у дальньому кутку по щирості поговорили. Наостанку Микола гірко вимовив: „Як би це й мені так! Може, пришлеш виклик?“ Він ще, бачте, й жартував.

Для нього взагалі було характерним не раз говорити про серйозні справи жартома, щоб уникнути брехні. Очевидно, це була захисна зброя. Він навіть радий був, коли його називали несерйозним, легковажним. Це його вибачало. Хай кажуть що хочуть, в насправді ніхто не знав його глибоких переконань...

Ми тоді ніяк не могли наговоритися, розуміючи, що це остання наша розмова, і навіть листуватися не зможемо. Провів я його до дому, де він жив, постояли біля нього, потім він мене провів до тролейбусу, попрощався... Пішов він якийсь нещасний, зіщулений. Я довго дивився вслід йому, і згадалося його нелегке життя...

Драматичне було дитинство. Батько загинув у

вогні громадянської війни. Мати померла в голод 1921 року, лишивши сиротами восьмеро дітей. Миколці, найменшому було два роки. Більш ніколи не знав він, де його брати й сестри, — розвіялися по світу, хто безпритульним, хто по чужих людях, і слід їхній загубився у бурхливому вирі життя.

Бідолаха Микола до шести років скитався по людях, захворів на віспу, мало зір не втратив, однак, видужав і на сьомому році став поводитирем сліпого кобзаря Кушнерика, відомого в Україні.

Така дивна доля! Не один рік сирота-хлопчик ходив по селах славетного кобзаря, разом з ним радів хлібові, дарованому людьми, і разом з ним горював одним горем, і не знав — не відав, що в тій торбі з хлібом, яку носив за плечима, збиралися й інші цінності, які згодом залунають в його душі поетичним словом. Химерна доля дала хлопцеві щасливу нагоду вже змалку, щодня, по краплині вбирати в своє серце невмирущу силу народної поезії, пісні, речником якої був сліпий кобзар.

Дальший шлях Миколи пройшов через дитячий будинок, закінчив сім класів школи, вступив до педтехнікуму у Великих Сорочинцях на Полтавщині. А в Решетилівській районній газеті 1938 року вперше були надруковані його вірші.

Війна порушила всі життєві пляни. Служив спочатку рядовим солдатом, потім узяли до редакції дивізійної газети, був поранений, видужав у далекому шпиталі, взяли на радіостанцію ім. Т. Шевченка, яка мовила на окуповану гітлерівцями Україну.

День перемоги застав його на Закарпатті. По демобілізації поступив до Ужгородського університету. З 1952 року жив у Харкові, коли вийшла його перша збірка „Поезії“, прихильно зустрінута критикою.

До кінця свого життя жив літературною працею, видав десятка два збірок поезій та оповідань, повістей (серед них багато для дітей), в яких, живлячися скарбами кобзарської науки та досвідом гіркого дитинства, оспівував красу і велич людської вірності, щирости, чуйности до знедолених та скривджених, готовності прийти на поміч людині в біді.

Офіційна казенна критика не шанувала його. Найбільше діставалося Миколі Шаповалові не так за творчі недогодження партійному начальству, як за громадсько-політичну поведінку. Микола часто забував „правила гри“ і, обурений тим чи іншим несправедливим вчинком або підлою брехнею по відношенню до чесної людини, — не міг стримати себе і прямо ввічі говорив те, що думав.

По натурі прямолінійний і чистосердечний, мав багато друзів, а ще більше недругів, особливо там, де вершаться долі письменників. Однак, не знайшов мужності рвати пута, які зв'язували його, і не став дійовим інакшодумцем. В цьому розумінні він, як і багато інших, був зразком двоїстости і протиріччовости людини, вихованої радянською системою.

Після прощання зі мною його чекали нові неприємности. Невідомо, який шпик за нами наглядав у тому кафе, але про нашу зустріч стало відомо тим, кому це було потрібно.

Тільки-но я прийшов додому, як задзвонив телефон. Голова правління Петров повідомив: „Завтра об 11-й годині скликаються загальні збори харківської організації з приводу вашої заяви. Ваша присутність обов'язкова.“ Я спокійно відповів: „У своїй заяві я прошу вважати мене виключеним з спілки письменників у зв'язку з виїздом назовсім з Радянського Союзу і прошу видати для ОВІР'а довідку, що я здав свій членський квиток. Для цього моя присутність абсолютно зайва.“ І поклав трубку.

Я не цікавився, що відбувалося на тих зборах. Але з випадкової інформації склалася картина того судилища. Власне, про який суд мова? Там був безперервний потік обвинувальних промов, лилася лявина брудних помий на мою голову. Нічого дивного в тому, що лютували пристяжні громили, які бандитували в тридцять роки, в роки „космополітизму“ та боротьби з „американським“ імперіалізмом, — але прикро і соромно мені було за тих „друзів“, які з такою ж ретельністю поливали мене брудом.

Чесний і принциповий Микола Шаповал не прийшов на це ганебне зборище. Але на тому відьомському шабаші був жорстоко розіп'ятий. Багато було згадано, — і фракційну змову проти обкому, і ідейні ухили в творчості, а головне, його симпатії до прихованого ворога народу Сокола, якого він так настійно рекомендував до складу політично важливої делегації харківських письменників, — і куди? — до самої Москви! І за те, що він сказав: „Ну, й молодець!“ І за те, що пішов пити з ним на прощання горілку. І про що він там з ним говорив?

В Італії я дізнався, що з ним трапився тяжкий серцевий припадок.

У березні 1982 року помер від розриву серця...

25 лютого 1979 року до нашої порожньої квартири на прощальну вечерю прийшло небагато сміливців. З письменників, акторів ніхто не зважився. Деякі з чемности послали своїх дружин. Але всі, хто проводжав нас, були щирі у своїх побажаннях щасливої путі і доброго майбутнього.

Невеселий був той лютневий вечір прощання з рідними, друзями, з затишною хатою, з містом, в якому худо-бідно прожили п'ятьдесят років, з рідною землею, яка зростила і наситила життєвою силою, з народом, якому ми так і не змогли по-справжньому служити і відчували себе у великому боргу перед ним. В унісон з нашим настроєм за вікнами лютувала завірюха, — світа божого не було видно, — наче гнівилася, страшила, лякала невідомим майбутнім.

З нелегким серцем залишали ми Україну. Особливо з тяжким почуттям скривджености, заподіяної тими силами, які примусили піти в добро-

вільне вигнання.

Молоді хлопці, діти наших приятелів, виявили щирсердечне схвалення нашого виїзду і всяко старалися допомогти, бо відомо було що процедура посадки до вагонів „зрадників родіни“ супроводжувалася великими незручностями.

Вони стали надто гидкими, коли власті перелякалися масових проводів на вокзалі, під час яких лунали тости, лилося шампанське. Щоб придушити такі антирадянські демонстрації, запровадили особливі правила. Пригадав я, як 1925 року нас з однієї тюрми переправляли до другої, то наш тюремний вагон, в який садовили, поставили на далекій колії, — так і тепер вагони втікачів тримали далеко від людських очей в товарному тупику.

Перед самим відходом їх порожніми підганяли до головного перону на такий короткий час, щоб спеціально створити таке безладдя і поспіх, що не раз така посадка у вагони закінчувалася пропажею речей. Але хтось з розумних „зрадників родіни“ згадав давно випробуваний і безпрограшний спосіб — дати хабаря провідникові того вагону, загнаного в тупик і все стало на свої місця. Провідник одержував немалу суму — і, будь ласка, — пасажирів заздальгидь приїжджали і цілком спокійно (правда, в пітьмі, без електрики) розташовувалися. Коли навантажувалася повен вагон, провідник замикав двері, вагон підкочували до потяга, — і він негайно ж рушав. Так була розв'язана політична проблема небажаних масових проводжань-мітингів. А залізничники-провідники мали з цього немалий навар: за кожен вагон брали по сто карбованців. (Пізніше такса зросла до 150.)

Потяг відходив десь о першій годині ночі. Об одинадцятій ми закінчили прощальну вечерю, почали виходити з хати. Як капітан потопуючого корабля я виходив останнім разом з дружиною. Глянув на порожні, чужі вже стіни кімнат — і відчув радість звільненості від муру постійних обмежень і заборон, який оточував мене довгі роки, і стояв нездоланою перепорою до інших шляхів, темною брилою заступав весь білий світ!

Надворі хуга бушувала, а на душі було тепло.

Хлопці швидко повезли нас темними завулками. Перед товарним тупиком дорогу нам тричі перегороджували шлагбауми, але п'ять карбованців вмиг перетворювали їх на автомат, який стрімко піднімав загородки вгору, мов вітальний салют. Вагони були відкриті. Дружно внесли валізи, розташували на верхніх полицях, і як годиться посідали помовчати перед розлукою.

Прощай, прощай! А може, — до побачення? До зустрічі?

Крадькома зрушив з місця потяг, — ми навіть і не помітили, коли це сталося. Стояла глупа замільна ніч.

У вагон так і не дали світла, їхали поночі...

Ми так і зрозуміли — з ночі до світла.

Н. ПЕДАН-ПОПІЛЬ

ПРО АРІЗОНУ ТА ПРО УКРАЇНЦІВ У МІСТІ ФІНІКСІ

Арізона — це один з гірських штатів Америки, величиною 113,909 кв. миль, з яких тільки 329 кв. миль становить вода. Найвищий гірський шпиль в Арізоні (12,611 стіп) належить до т. зв. гірського ланцюга Сан-Франціських гір, а ріка Колорадо розмежовує Арізону з Каліфорнією.

Подорожуючи землями Арізони я чомусь постійно перебувала під враженнями, винесеними з прочитаних пригодницьких романів та з голівудських фільмів про цей загадково-казковий край та його корінних мешканців. Ці враження докучливо вривалися в мою свідомість, заваджаючи сприймати дійсність. Мені постійно ввижались неосяжні блакитні прерії на яких в скаженій скачці гарцювали табуни диких коней. Їх тупіт зливався з бойовими кличами войовничих Апачі, загони яких раптом, як примари виринали з-за кам'яних уступів скель. У поривах рвучкого вітру вчувався різкий свист метких стріл, а скелясті гори сумно виступали закам'янілі й німі, немов видовища поганських храмів, яких навіки залишили розгнівані Печерні Духи. В моїй уяві виринали й щезали ріки, вистелені золотим піском, гірські печери, викладені самоцвітами, а біле, як морська піна хвиль, сріблє, ввижалося то на томагавках засмаглих струнких воїнів, то на мокасинах прекрасних індіанок. Стикаючись з дійсністю, уявні враження тужливо й неохоче відступали місце реальному оточенню, місцями досить непривабливому й непоказному. Особливо одноманітно й дико виглядає південно-західна частина Арізони, межа її з Мехіко (південь) й Невадою (захід). Це справжня безлюдна, з потрісканою поверхнею пустеля з самотніми господарями степу, шуліками й степовими орлами, що періодично каменюками падали за своєю здобиччю, на сухий порепаний степ. Деякі місця тут нагадують велике розпечене пожарище чи недбало розкиданий смітник з пересохлими довгими рівчакми — познаками колишніх рік. Перій, будяки, полині, карликова хвойка й рослини суворих пустель — кактуси — це єдина тут пейзажна окраса. Ця частина Арізони виглядає досить зловіщо вночі, коли крім далекого ляскотливого гавкоту індіанських псів та мерехтіння гарячих зірок — навколо жодної живої душі! В таких місцях забувається за казку-легенду. Увага загострюється й скеровується на тривожні запитання: що буде, як раптом серед цього безлюдного простору забракне вам пального? Або раптом щось станеться з вашим автом?

Сувору маєстатичну красу має північно-східня

частина Арізони, де проходять її кордони зі штатом УТА (північ) та з Нью-Мехіко (схід). Вона своєрідно прекрасна при денному світлі. Вся вона перетикана, оповитими прозорим туманом, нам'яними горами, стрімкими, камуфльованими під навколишній колір вигорілої трави й рудої землі скелями й порізана глибокими річковими долинами-проваллями. Тут знаходяться, добре знані туристам, своєрідні чуда природи Арізони: Великий Каньйон Колорадо зі стрімкими, ушитими каменем берегами, завдовжки 217 миль. Десь там глибоко внизу, на самому дні цього каньйону, постійно чути приглушений клекіт гірського потоку, чи ріки. Стояти коло такого дива досить страшно, а заглянути в нього ще страшніше. До інших чудес природи цієї частини Арізони належать небувалої краси Пейнтед Дезерт — гористе плато, немов навмисне викладене різнокольоровими кам'яними плитами та т. зв. Петрифайд Форест — долина природно сплечених скам'янілих гротескної форми нагромаджень дерев та пеньків, занесених в цю, колись болотисту місцевість, ріками близько 160 мільйонів років тому.

Незчисленні природні багатства Арізони переважно сконцентровані в її північній частині. Тут розташовані багаті копальні золота, срібла, міді й цинку. Ця частина Арізони також багата на різного роду шпилькові ліси та на випаси й плекання худоби, головню овець і коней.

Свого часу багатства Арізони масово притягали експедиції колонізаторів, підприємців, трейдерів, шукачів скарбів та просто шукачів пригод. Хоч спротив волелюбних племен індіан Арізони, а особливо войовничого племені Апачі проти колонізації, був дуже сильним, все ж він закінчився невдачею. Після різних історико-політичних процесів, в яких головну участь брали Мехіко, Іспанія й Америка, Арізону було підкорено. Остаточо цей край увійшов до складу Америки, як її 48 з черги штат в 1912 році.

Столиця Арізони від 1889 року — місто Фінікс. Сьогодні це модерна метрополія з більше як 1½ мільйоновим населенням. Завдяки довголітнім історичним процесам, тут схрещуються й культурно взаємодіють три головні етнічні, течії: індіанська, мексиканська й іспанська. Це особливо спостерігається в мові, архітектурі, кулінарному мистецтві та в загальній атмосфері міста. Тому, що Арізона на протязі яких 25-ти тисяч років була виключно батьківщиною різного роду індіанських племен, столиця Арізони є дуже багата на індіанський фолкльор. В місті та в передмістях, всюди можна побачити численні руїни давніх предків індіан, а місцеві музеї наповнені пам'ятками їх старовини. Поза межами міста, особливо в південній та північній його частинах, понатикано у великій кількості т. зв. їхні Трейдінг Постс — склепи з індіанськими виробами. Тут і там видніються величезні ділянки землі, відведені для резервацій. Всього тут нараховується коло 23-х індіанських резервацій, до яких належить близько 17-ти різних племен індіан. Те-

пер в Арізоні мешкає більше як 55,000 індіан. Вони живуть тут своїм окремим життям. Їх настороженість до довкілля, недовірливі й навіть часом ворожо-пронизливі погляди свідчать про територіальне підкорення, але нескоренність їх вільного духа.

На ближчих головних шляхах, що ведуть до міста, стоять виструнчившись, примітивно забезпечені від пекучого сонця, різної форми й величини шеренги столиків, подібні до тих, які ми звикли бачити з фруктами в садових провінціях Канади. Преграні з загадково-полохливими очима кароокі індіанки продають на них свій крам: ручної роботи, по-мистецькому ткані килими, вправлені в золото чи срібло туркусові ювелірні чоловічі й жіночі прикраси, різного роду гончарські вироби, плетені кошики та дереворити.

Саме місто Фінікс розположене в долині т. зв. Соленої Ріки, що колись була пустелею, а тепер перетворена, завдяки численній сітці каналів і зрошувальних ровів на дуже урожайний район. Це є своєрідна шангрі-ла Арізони, де плекання цитрусових дерев та бавовни стало головним і широко відомим поза межами Арізони промислом. Місто приваблює до себе багато туристів не тільки своєю екзотикою, сонцем і теплом, але й дбайливо плеканими парками, полями для гри в гольф, вигідними тенісовими кортами, басейнами до купання й прегарними місцями для пікніків та рибальства. Навколо міста видніють, немов навалені в безладді, дивовижної форми кам'яні скелі та сіро-бурого кольору лисогори, які в літні місяці розпикаються майже до температури добре розпеченої домни. Вдень над містом постійно жахтить безхмарне сліпучо-блакитне небо, а вдалині, там десь на обрії, блакитно-золотистий міраж принадно обманює зір примарною водою. Навколо лежить розпечена зімліла земля, а повітря забиває дух спекою. Гори, земля, повітря й люди мліють у спеці приблизно від години 10-ої ранку і до 5-ої години пополудні. Пізніше увечері наступає приємна прохолода. Ночі тут заспокоюючо-свіжі з темним глибоким небом, усяпаним напрочуд блискучими зорями. Ні сліду якихось мух, мушок чи комарів. Хори цвіркунів заливаються своїм тонко-монотонним дзеркотанням, заколисуючи до сну знеможених спекою людей і природу.

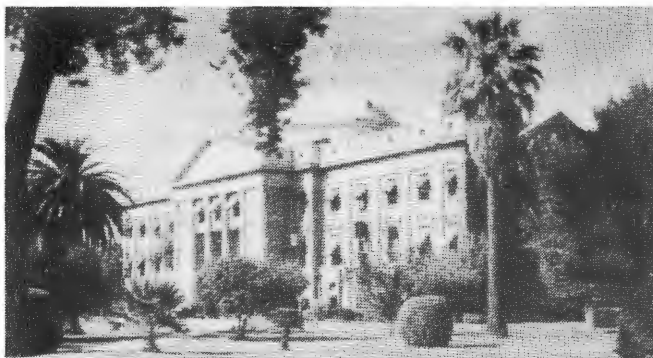
Річна температура 4-х сезонів Арізони виглядає за Фаренгайтом приблизно так:

зимові місяці (грудень, січень, лютий) -65° до -70°; весняні місяці (березень, квітень, травень) -74°-95° і вище;

літні місяці (червень, липень, серпень) -101° -105° і вище;

осінні місяці (вересень, жовтень, листопад) -75°-98° і вище.

Українці почали поселятися в місті Фініксі й околицях десь в 1950-60х роках, переважно переселюючись сюди з інших міст Америки, менше з Канади й інших країн. В самому місті та його ближчих районах мешкає приблизно коло 2-х тисяч

Фінікс. Один з будинків правління.

українців. Загально кажучи, українці переносять клімат Арізони без особливих нарікань. З їх винятковим хистом пристосуватися до будь-яких умов, в тому числі й кліматичних українці сприйняли й цей край, що не має нічого спільного з підсонням України, прихильно. Сухий, соняшний, напів-тропічний клімат цього краю, маючи лікувальні властивості, особливо для старших віком, став для багатьох наших людей відповіддю, де поселитися чи куди переїхати на старші роки.

Українці у Фініксі розкидані по різних районах міста та поза містом, але найбільше скупчення їх все ж таки є в центрі міста, недалеко українських церков та культурно-освітніх домівок.

Українська громада Фініксу організована навколо декількох культурних центрів та організацій. Її поважають інші етнічні групи міста, як рівнож міська управа, як чесну й працювиту групу суспільства. Тут є три українські церкви: католицька (парох о. А. Павлюк), православна (парох о. митрофорний протоєрей І. Крестюк) та закарпатська (парох о. мітрат монсініор Ненько). При домівці СУМу існує Українсько-Американська Кредитова Спілка. Голова кредитівки п. Вол. Чопівський. У творенні й скріпленні громадського життя бере участь українська місцева преса — Бюлетень УККА, що раз на місяць подає інформації про всякі буденні справи, національно-політичні події, подає різного роду оголошення, побажання і т.п. Редактор Бюлетеню П. Яр Росола. При Українському Конгресовому Комітеті, головою якого є Михайло Агащук, існує Комітет зовнішнього зв'язу, який інформує громаду про політичні події в Україні та в інших країнах поселення українців. Голова цього Комітету п. Роман Бадинський. Власна домівка СУМу дає змогу українській громаді спільно відзначити різного роду національні свята чи влаштувати концерти та бенкети.

Активною громадською організацією в місті є місцевий відділ Союзу Українок Америки (голова пані Надія Тефт). При католицькій церкві є „Рідна Школа“ для всіх українських згруповань. В програму навчання входять: українська мова, географія, історія, українська культура й релігія. Директор школи пані Христя Бойко. При закарпатській церкві є садочок та крамниця візантійських релігійних виробів (Ризниця).

На Вербну Неділю ми мали нагоду бути на Божественній Літургії в православній церкві Св. Покрови. Співав православний церковний хор під диригентурою п. Миколи Бурди. Всі відправи в православній церкві правляться за Юліянським календарем зі строгим дотриманням всіх релігійних канонів. Святе Причастя, яке я прийняла в цей день зворушило мене своєю святістю й торжественністю до сліз. Під час відправи ми також мали нагоду вислухати зворушливу проповідь митрофорного протоєрея о. І. Крестюка, дбайливого настоятеля цієї парафії.

Великодню Службу Божу, що відбулася спеціально для українців католицького обряду, що дотримуються Юліянського календаря, ми вислухали в домівці СУМу. Відправляв Службу Божу всеч. о. Мирослав Олешко. Не дивлячись на всю торжественність Великодньої Відправи, те, що ця торжественна Літургія відбувалася не в церкві, справило враження, немов ми раптом знову опинилися десь в таборі переселенців у Німеччині.

Загально кажучи, українці Фініксу матеріально добре забезпечені. Старша генерація, що тепер вже пенсіонери, свого часу була переважно затруннена працею на фабриках електроніки, що рахується тут одною з головних ділянок індустрії. Більшість молодшої й ще молодшої генерації українців — це професіоналісти в галузях інженерії й комп'ютерів. Це також професіоналісти лікарі, адвокати, вчителі. Більшість українців старшого покоління має свої власні хати, а в деяких випадках і по декілька хат, які вони купили собі ще за часів, коли земля в Арізоні була значно дешевшою, як сьогодні. Є тут також і винятково багаті українці — переважно це власники ресторанів, мотелів, готелів, бензоколонок чи гаражів, будинків-апартаментів, склепів і т.п.

Прикладом однієї такої заможної української родини в Фініксі може послужити п-во Михайло та Галина Агащукі, які тяжкою чесною працею доробилися до поважного майна. П. Михайло Агащук дуже приємна людина, енергійний український підприємець та активний громадський діяч. Діти п-ва Агащуків, син Тарас та донька Сузанна дістали університетську освіту й займають поважні посади при уряді. На сьогодні п-во Агащукі є власниками великого мотелю „Крест Лодж Мотел“, який розташований в дуже доброму дохідному місці на 3411 Іст Ван Бурен на перехрестях шляхів число 60,70,80 та 89. М. Агащук є також фаховим продавцем нерухомостей. Він добре знає всі райони міста й околиць та завжди готовий дати щирі фахові поради для тих наших людей, що хотіли б відвідати чи на постійно переїхати до соняшної Арізони чи до прекрасного Фініксу.

За досить короткий час нашого перебування в цьому місті неможливо ширше описати чи глибше пізнати життя місцевої української громади, але це й не було моїм завданням. Українці Фініксу, напевно, колись самі напишуть історію свого там посе-

лення й докладно перелічать і проаналізують всі свої культурно-громадські досягнення.

Найкращий час відвідати Фінікс чи Арізону взагалі маючи на увазі відпочинок, це осінні та зимові місяці, як також місяці ранньої весни. Щоб не зіпсувати собі загального враження про цей дійсно своєрідної краси край, не радять їхати туди в літні місяці. Літо тут — це час, коли багато мешканців Арізони, в тому числі й українці залишають її й їдуть в інші краї й місцевості пошукати прохолоди.

Микола КОЛЯНКІВСЬКИЙ

ТАК БУДУВАЛИСЯ ФУНДАМЕНТИ

(Продовження)

1 квітня 1981

Сьогодні було 20°C, найтепліший день за 20 років. Позеленіла трава, рахають жаби, співають птиці.

В США видужує президент і поранені. Нічого в нас сьогодні не діялося. Я писав листи. Прийшов журнал „Україна“ англійською мовою і в ньому репортаж Лазебника з подорожі по Канаді. Пише досить широко про Курилика та про наш „Український Піонер“ із кольоровими фотографіями з цієї фрескової композиції.

2 квітня 1981

Весь день пройшов на телефонах до п. Сокольського в справі забезпечення для „Українського Піонера“, якого вимагають з Оттави. Ще не дістав повної суми забезпечення.

Дзвонив Ст.Д., що дістав негативну відповідь в справі музею з Італії. Колись у тій самій справі писав д-р Р.С., також безуспішно. Жалюгідна справа. Робив податковий звіт. Маю багато тисяч дефіциту, але видав книжку „Український Піонер“, яка ще нерозпродана вповні.

7 квітня 1981

Завезли рату до кредитівки у Вірджіл. Це вже десять років наша постійна турбота. Може дасть Бог, що то буде наша остання плата. З митного уряду забрали афіші, що прислала Ольшевська з Варшави. Написав єпископ Іван Прашко з Австралії. Пише, що з приємністю читає „Ми і Світ“ й особливо зворушливою є хроніка „Так будувалися фундаменти“.

Телефонувала Мей Катлер, видавець і власниця Тандра-Букс, що відкрила філію в США. Хочє продавати наші книжки Курилика. Я скористав з розмови і запропонував їй видати скорочену вер-

сію „Страстей Христових“ із 48 репродукціями. Маю вислати їй завтра мій проспект.

Б.У. прислав мені гроші від себе і від Д. і Віктора. Це допомогло мені дуже. Філіп Ірншав робив пробні фота для фільму „Страстей Христових“.

10 квітня 1981

Американська ракета-літак не була випущена сьогодні, бо виявився дефект у системі комп'ютерів. Знову вибух вулкан, св. Гелени у штаті Вашингтон.

Завтра вранці їдемо відібрати з переплетні „Ми і Світ“ за січень-лютий 1981 р. Нині була в музеї школа Кардинала Ньютона з Ніягара Фаллс. Триває добра і тепла погода. Вперше сьогодні на нашій траві зацвіла кульбаба. У місті цвітуть форситії. Нам прислали програму навчання Торонтонської Едукаційної Ради. Там подана одна фотографія з серії „Страстей Христових“ Курилика і наша книжка поручається як підручник для розуміння мистецтва.

14 квітня 1981

Вчора у музеї була школа Ст. Томас Море. Також туристи з Огайо та п. Іванець зі свояком з Едмонтону.

Рене Левек здобув велику перемогу у виборах. Партія Квебекуа має 80 послів, а ліберали тільки 42.

Сьогодні їздили до Торонта. Оля висвітлювала прозорки „Ст.Хр.“ і фільм про писанки в католицькій школі св. Камілло. Вони дали на музей 50 дол. а ми їм книжку Страстей. Їдучи до Т. нам згорів в авті електричний елемент. Затагували наше авто до гаражу і це все коштувало нас 75.00 дол. Добре, що авто зупинилося біля виїзду з автостради.

Сьогодні щасливо повернулася летюча-ракета й сіла в Каліфорнії. Велика подія у світі. Дуже похолодніло, температура вночі біля нуля. Я написав сьогодні сатиру „Дідусі-щиглики“. Досить довго над нею працював.

17 квітня 1981

Два дні тому до галерії прибули діти зі школи в Порт Колбурн, та дві школи з Бурлінгтону. Я написав сатиру „Слава дурням“. Вчора приїхали студенти з Нягарського коледжу і з Йорк університету. З Ірландії прислали журнал „Піонер“ зі статтею про Страсті Христові Курилика й шість репродукцій. Редактор написав, що, мовляв, помилково не дав нам „кредит“. Я написав йому листа, щоб в наступному числі помістив ще одну з репродукції і подав належні дані.

Сьогодні було кількадесятя людей й дві родини українського роду з Торонта. Вони купили літографію Курилика „Танець у stodoli“ за 650.00 дол. Телефонував, що завтра приїде до нас банкір Алек Логід з Лондону.

Увечорі було дуже тепло і опівночі громовиця зі зливним дощем, що залляв нам галерію. Серед

ночі знімали образи. Але електрика не згасла і пивниці не залило.

21 квітня 1981

Знову атака на мене. І оборона Н.С. Я знаю з якого боку вона приходить. Реагуючи на напад я написав сьогодні нарис-сатиру „Я птиця“... Це вже четвертий день підряд пишу по одній непоганій сатирі. Це моя дуже сильна зброя і її дуже боються вороги.

22 квітня 1981

Був телефон від Р. Йонга, що міністер підписав прийняття нашої оферти. Тепер іде справа на затвердження фінансовою комісією. Не сподіваються перепон. Справа може бути затверджена ще в цьому тижні, або шойно після великодніх вакацій 20 травня. Тоді дістанемо до підписання остаточний контракт. Р. просив переслати йому копію першої оферти. Він перешле адвокату. Сьогодні був також лист від Мей Катлер, що вона зацікавлена видавати нашу „Великодню Історію“ Курилика з 20 або 40 репродукціями. Прислала друк контракту. Приїде до нас в червні подивитися на оригінали. Книжку випустила б під весну 1982 р. Це все великі справи.

Ми їздили сьогодні до Бофала направити й наolivити авто у гаражі п. Каричека. Потім були на вечорі у Стецькових. Говорили про позитивне і негативне. Оксана Салдит привезла для нас м'ясні подарунки на Свята.

26 квітня 1981

Великдень. Чудовий соняшний день. Весна. Зеленіють дерева і співають пташки. Раненько їздили на Богослуження до Торолд. Утреня і Служба Божа. У Векликий Четвер були на Страстях і св. Сповіді. Сьогодні св. Причастя.

На сніданок приїхали Ніля і Генік Стецькові. Була чудова гостина і гарний настрій. Опісля, випадково приїхала родина д-ра Сая, сестринка Нілі. Робили фотографії. були ще інші відвідувачі у музею. Д-р С. дав свою пожертву на музей і накупив книжок.

29 квітня 1981

Велика несподіванка: журнал „Нові Дні“, який ніколи не писав про нас, помістив скорочено мій репортаж з останньої подорожі в Україну (за „Ми і Світом“). Там писалось, що ми самі оплачували собі транспорт. Отож це просто відповідь на писання проти мене. Та й загалом вияснення характеру нищих взаємин з Україною. Усім керує Божа рука.

Сьогодні Ірншав почав знімати фільм із „Страстей“. Сфотографував четверту частину образів. Заплатив нам майже половину грошей. Це дуже придалося. Дав друкарні 750.00 дол. і маю на мортгедж. Оля їздила показувати прозирки „Ст.Хр.“ у школі Порт Колбурн

30 квітня 1981

Сьогодні перед годиною 4-тою пополудні потелефонував Гю Дебара, щоб до години 5-тої надіслати йому рахунок на „Українського Піонера“ через Телекс, бо в них кінчається бюджетовий рік. В останній хвилині виявилось, що такий рахунок потрібний. Врешті вдалося це зробити, але Телекс не ручив, чи потрапить сьогодні доручити. Ми дзвонили до Оттави і Дебара сказав, щоб про всяке прислати ще кур'єром звичайний рахунок на письмі.

Нині різав вперше траву.

1 травня 1981

Смішна історія. Проголосили були (Союз Українок США) конкурс на гумореску на тему громадської праці жінок. Я написав саме сатиру „Невтральна партія“, отож післав. Потім, не беручи цього на серйозно опублікував у „Ми і Світ“ (січ.-лютий 1981). І ось сьогодні в „Америці“ проголосили результат конкурсу і мені дали третю нагороду — визнання.

Було сьогодні 14 студентів і учитель християнської школи з Ст. Катеринс. Телефонував також оперний співак Йосип Гошуляк, що після 10 років врешті приїде подивитися на галерію. Завтра відкриття Гніздовського у тутешній бібліотеці.

ПОЯВИЛАСЯ КНИЖКА І. КАЛЬВІНА В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У видавництві Українського Євангельського Об'єднання в Північній Америці появилася з друку книжка написана Кальвіном п.з. „Інституція або Навчання Християнської Релігії“. Відомий церковний реформатор належить до визначних богословів у Західній Європі. Він також мав вплив на різних учених і аристократів в Україні, як про це пише проф. М. Грушевський в своїй книжці „З Історії Релігійної Думки на Україні“.

Під цю пору майже всі українські євангельські віровизнання в головному тримаються кальвіністичного розуміння християнства. Видання цієї книжки є важливим надбанням для українських протестантів, але в певній мірі і для християн наших традиційних Церков, щоб правдиво знати і розуміти цього реформатора.

Переклав цю книжку з голландської на українську мову пастор Шульга і вона в 1939-му році була видана Українською Євангельсько-Роформованою Церквою в Західній Україні. Тепер вона появилася другим виданням стараннями і коштами її перекладача, який 13-го червня ц.р. помер. Ця книжка має понад 200 сторінок більшого формату і коштує в розпродажі 15.00 дол. Замовляти її можна, пишучи на адресу:

UKRAINIAN EVANGELICAL ALLIANCE
OF NORTH AMERICA
5610 TROWBRIDGE DRIVE
DUNWOODY, GEORGIA 30338

ЧИ НЕ МАРНІ ЗНОВУ СПОДІВАННЯ

Пердивляюся в котрий раз повідомлення радянської преси про недавній, 9-ий з'їзд письменників України та дальші статті в літературних газетах і мимоволі повертаюся до подій п'ятнадцятилітньої давности. До часів так званої недовгої „відлиги“, до 6-го з'їзду письменників 1971 року, делегатом якого і я був посланий від харківської організації.

Сьогодні 1986 рік. Щойно відбувся черговий з'їзд. Мене вже на ньому, певна річ, не було, але крізь пелену казенної інформації можна уявити, що в тій відомій мені сесійній залі Верховної Ради відбувалося.

На просторій сцені за столом президії — знайомі обличчя відомих літераторів та партійних керівників, які цього разу прийшли вказати, якими шляхами має йти українська література.

Доповідь — відчит за проведену та виконану роботу організації перерахувала „досягнення та творчі успіхи“ великого загону літераторів, одночасно відзначила деякі „недоробки“ і невиконання завдань створити „достойні величній епохи“ художні твори. На минулих, 7-му та 8-му з'їздах, по суті такою констатацією й обмежилися його учасники. Цього разу несподівано були заторкнуті давно болючі хоч і невисловлювані прилюдно питання, які стосуються майбутнього української літератури. Мовилося про небезпеки, які згромадилися над долею цілої культури України.

Чи не вперше заговорили про страшну річ: втрату читача. Мова вже не про так званого „вимогливого“ читача, який нібито не читає українських книжок через їх низьку якість, а розпачливі вигуки пролунали:

„Падають тиражі найкращих майстрів слова, пліснявіють у склепах твори класиків і твори сучасних письменників... Нема читачів. У шкільних бібліотеках українських книжок дуже мало“... (З виступу — Леоніда Новиченка).

„Видання української книжки кількісно на душу населення України не сягає навіть двох примірників“ — подає Павло Загребельний.

„Нелегко знайти серед школярів старших класів, які б по-справжньому усвідомили красу і велич того чи іншого твору українського письменника. Вони в школі не вивчають, а лише „проходять“ курс літератури“, — свідчить Петро Ребро.

Мало не плаче Роман Федорів: „Хіба не будеш уболівати за свою літературу, коли розмовляючи з старшекласниками львівської школи, я дізнався, що окрім одного-єдиного твору нашого прославленого письменника вони не мають жодного поняття про інші його твори?“

Що ж трапилося? Чому, — як сказав Іван Драч,

— „авторитет сучасної української літератури знижується“? Може, це закономірний процес?

Пригадую, якось давно у неофіційній розмові в гурті харківських письменників я сказав, примірно так: — „Гаразд, погодимося з тезою про злиття двох націй та мов і приймемо, як то кажуть, на озброєння запропоновані партією практичні заходи до здійснення цієї задачі. Через якийсь час ми всі відчуємо вплив цієї практики. Усім ясно, що злиття мов відбуватиметься шляхом підкорення однієї мови другій, — самі розумієте, який. Російській. То ж навіщо дивуватися, що зникає читач української книжки, що падають тиражі майстрів українського слова? Адже невдовзі всі ми святкуватимемо історичну перемогу — перестане існувати українська література, зникнуть не тільки „майстри українського слова“, а взагалі відпаде потреба писати твори по-українському, бо не буде читача для них“.

Мене затюкали. Застрашили, що говорю „ворожим голосом“.

Чи не самі письменники сприяли появі згубної ситуації, самі допомагали розвиткові катастрофічного процесу пляномірного нищення української культури?

Володимир Яворівський натякнув:

„Втративши орієнтацію на правду і на мужність, ми породили культ догідливого приниження своїх талантів“.

Не вистачило мужности сказати: „Писали те, що угодно було начальству“. Погоджувалися з тим, що українська мова в українській республіці не є державною мовою, вона виключена скрізь, починаючи з дитячих садків, українською мовою не ведеться в установах ділове листування, не існує викладання у вищих школах, не видається підручна, технічна, наукова література, чути українську мову лише на селі та на з'їздах українських письменників.

Тепер дещо було про це сказано на цьому з'їзді.

На перевелику біду, знову ж про надзвичайно важливі справи говорилось обережно, делікатно, з реверансами в бік „великої російської культури“, часом у пишних декламаційних формах:

„... глибоко шануючи мову Пушкіна і Толстого, чи можемо дозволити собі зневажливо ставитися до своєї мови, материнської?“ І далі, невідомо кого промовець благально хотів переконати, що як і кожна мова, українська мова „годиться і для школи, і для студентської аудиторії, годиться як для будня, так і для свята... А між тим декотрим наша мова здається „неспер-спективною“, як оті вікові полтавські та інші села, що їх були спроби вигубити...“ Сказав це Отець Гончар.

А ви тільки послушайте, що сповістив Л. Новиченко:

„Ми високо цінуємо турботу партії про долю української мови. Я звертаю вашу увагу на те, що для шкіл України готуються переклади на російську мову творів української літератури“.

Тобто, не журіться, товариші письменники, пи-

шіть. Не біда, що український читач забуде свою мову і перевчиться на російську, — він читатиме ваші твори в російських перекладах!.. Зворушлива турбота про українську мову.

Було чимало виступів на 9-му з'їзді письменників, стурбованих долею української культури. Проте як і на 6-му з'їзді, так і тепер промовці обмежувалися констатацією ганебно приниженого становища мови.

„Серед питань, яких торкатиметься з'їзд, — сказав Олесь Гончар, — очевидно, буде й таке: наше мовне середовище, в якому живе і твориться література“.

Зверніть увагу, як обережно промовець „торкається“ кардинального питання. І далі, в тому ж дусі веде мову: „Мова — душа кожної національної культури, наснажливе й нічим не замінне джерело її розвитку, і кому вже як не нам, письменникам, — та й хіба тільки нам, уболівати за це?“

Невже порятунок у катастрофічній ситуації лише в „уболіванні за це“?

Невже вигуками: „шануймо, зберігаймо, розвиваймо, звеличуймо, утверджуймо нашу рідну мову“ можна змінити згубну політику руйнування її?

Кому власне кажучи адресується таке прохання та благання? Кого перконують шанувати, розвивати та звеличувати українську мову? Може, читача, який не читає української книжки? А він скаже: „мені партія вказала, щоб я вибрав, якою мовою говорити. Самі знаєте, якою.“

Чи, може цей заклик звернений до тих, хто спричинив цю біду?

Не почують вони його, не побажають визнати свого злочину.

Ніхто не поставив питання руба: українська мова повинна стати державною мовою, — від державного садка, до урядових установ.

Ніхто не насмілювався без жодних натяків заявити: „Дотримуючись статуту Об'єднаних Націй, рівноправним серед інших держав членом яких ми є, домагаємося, щоб наш суверенітет підтверджений був міжнародними законами вільного розвитку націй і їх державного устрою, внутрішнього врядування мовою народу, самостійного зв'язку з навколишнім світом і визнання української мови рівноправною з іншими мовами в міжнародних стосунках.“

А практично, мабуть, слід негайно починати в Україні ще одну українізацію.

Тільки чи з'явиться новий Микола Скрипник?

Історія, на жаль, не повторюється в кращих прикладах...

Не варто переоцінювати значення гучних інакодумних виступів на недавньому письменницькому з'їзді. Дехто можна визнати, досить ясно висловлювався. Дехто сказав — нашим і вашим. Загалом сам факт „заторкування болючого питання“ є позитивним явищем. Але хто почує ці вельми обережні і неконкретні висловлені скарги? Хто на-

лежно прислухається до них і в державному масштабі почне запроваджувати реформи в повній політиці?

Знову ж таки, пригадується, чим закінчилися подібні виступи делегатів на 6-му з'їзді. Задоволені сміливістю промовці роз'їхалися по домах з Києва. А ті, що сиділи за столом президії з'їзду на чільних партійних місцях, уважно й пильно занотовували виступи сміливців. Серед цих відважних, як відомо, був і Петро Шелест тодішній перший секретар ЦК партії. Де він тепер?

А чим, ознаменувався наступний, 1972 рік? Черговим розгромом діячів української культури, які вимовили точнісінько те саме, що сьогодні повторили Гончар, Загребельний, Драч, Яворівський та чимало інших.

Жахлива напрошується аналогія...

Скільки років від того сміливого з'їзду триває знущання з інакодумців? Скількох насмерть замучили в тюрмах та психушках за вільно вимовлене слово?

Чому ж на недавньому з'їзді не пролунало жодного слова про реабілітацію закатованих та про повернення до творчого життя довгорічних засланих?

Адже їх піддають тортурам виключно за те, що вони, патріоти свого народу, у свій час підняли голос правди і не перестають волати на весь світ про катастрофічну загрозу самому існуванню мови, літератури, всієї культури української нації!

Чи, не дай Боже, нинішні „протестанти і скарги“ незабаром самі опиняться в одному таборі з суворо покараними інакодумцями?

Чим же все таки закінчилися письменницькі з'їзди, — український і всесоюзний? Змінами у керівництві. Прийшли нові, молодші люди. Дай, Боже, щоб вони виявилися такими ж відважними, як ті промовці. Але чи випадково в резолюціях не видно конкретних вказівок ба навіть рекомендацій новообраним керівникам письменницької спілки втілювати в життя все те нове і кардинально важливе для справжніх реформ, що лунало в залі засідань з'їзду. Натомість виразно стверджується, що нічого лихого не сталося і все буде так, як досі було...

Спілка радянських письменників ніякою мірою, навіть у своїй діяльності, не володіє правом вирішального голосу, — взагалі до її голосу вище керівництво не прислухається, бо їй надано єдине право — бути виключно вірною виконавицею вказівок партії. То ж нема жодного сумніву, що як і раніш, діяльністю нового керівництва організації керуватиме партія, а не нововибрані до правління особи, навіть якщо і вони члени партії.

Що б там розумного і відважного не говорили на своїх з'їздах діячі культури й мистецтва, новим міністром культури СРСР уже призначено... кого б ви сподівалися? Може, когось одного з тих смілив-

ців? Глибоко помиляєтесь. Замість одного партійного функціонера, Петра Демічева, призначили Василя Захарова, — секретаря Московського міського комітету партії.

На чолі всієї рядянської культури і вершителем її долі поставлено типового партійного чиновника, який уже в 1973 року став успішно підніматися в своїй кар'єрі, вірно служачи своєму босові — першому секретареві Ленінградського Обкому Романову, відомому душегубу будьяких свобід.

Призначенням міністром культури твердолобого партапаратчика ставиться хрест на всіх сподіванках на якусь лібералізацію в справах літератури, мистецтва, кіно. в СРСР.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АВСТРАЛІЇ

Леся РОЗАЛІОН — ДОКТОР ФІЛОСОФІЇ.

2-го червня цього року в університеті Монаша, біля Мельборну, молода пані Олеся Розаліон (Дацьків), тьютор української мови в лектораті українстики, одержала титул доктора філософії, захистивши дисертацію на тему з української лінгвістики: „Українська гомонімія на рівні слова“. Працю оцінювали проф. Б. Струмівський (Гарвардський університет) та проф. М. Павлюк (Торонтський університет).

В цьому ж університеті д-р Леся Дацьків Розаліон перед цим здобула диплом бакалавра гуманістичних наук, написавши тезу під назвою: „Біографія і твори Анни Ахматової. Там же вона за свою працю на тему „Трагедія в житті і творах Анни Ахматової“ дістала звання магістра гуманістичних наук. Її наукові праці вже друкувалися в „Журналі українознавчих студій“ (Торонто) і в збірнику „Ukrainian Settlement in Australia“.

З НОВИХ ВИДАНЬ В АВСТРАЛІЇ: Нещодавно у В-ві „Байда Букс“ вийшов з друку альбом „History of Costume“. Видання має 62 сторінки, рясно ілюстроване одягами скитської, княжої та козацької доби. Альбом має тверду обкладинку, великий формат, постигати в кольорах намалювала канадська малярка Христіна Сеньків, обкладинку та сорочку — Оля Когут. Ціна в Канаді 23,95.

Повість Б. Антоненка-Давидовича „Duel“

Слідом зв цим виданням у видавництві „Ластівка“ вийшла з друку в перекладі Юрка Ткача повість Б. Антоненка-Давидовича „Дуел“ (В оригіналі має назву „Смерть“) Передмову написав Дмитро Чуб, обкладинка Юлії- Анни Сиклей,. Ціна в Канаді — \$8.00. Замовляти в більших крамницях Канади й Америки та у В-вій „Ластівка“ 36 Persy St. Newport Vis. 3015, Australia.

БАЖАЮ КУПИТИ...

Бажаю купити твори Дніпрової Чайки, Грицька Григоренка, Гани Барвінок, Христі Алчевської (Дочки). Писати на нашу адресу (зазначивши ціну): „Н.Д.“

МИСТЕЦТВО

Юрій СОЛОВІЙ

ПОГЛЯД З ІНШОЇ ПЕРСПЕКТИВИ — КУМФ НА ПОРОЗИ ДРУГОЇ ДЕКАДИ (2)

(закінчення з попередніх чисел)

Двома-трьома з виставками типу згаданого українського авангарду не змінимо культурно-політичне розуміння України в світових істориків і критиків з повними наплечниками заскоружлих переконань, особливо, коли ініціатива вийшла з середовищ емігрантів. Але це був би крок у напрямі високоякісної діяльності, яка пропонувала б, між іншим, новий історичний підхід молодшим і ще елястичним кадрам дослідників.

Підвалинами цих плянів є мозольна вперта праця, і, може, непомітний успіх, але на щастя, як довідуємось із статті (майже інтерв'ю) В. Мороза „Український музей — без писанок“ (Сучасність, вересень 1984), основники Фондації, подружжя Шафранюки (як теж сильний мур Інституту в Чикаго — пп. Хрептовські), розуміють „терновий шлях“ на ниві мистецтва.

1000-річчя християнства на Україні підказує ряд виставкових концепцій. Фактично немає потреби очікувати історичних ювілеїв для творення виставок мистецтва на якійсь специфічній тематичній мережі, але через ювілей хрещення можна, чи не вперше у нас, зацікавитись релігійною тематикою в мистецтві, з різного рода підходами, тлумаченнями і розв'язками.

Особливо в релігійному мистецтві можна відрізнити три роди підходів: 1. описове; 2. популярно-прикладне; 3. спіритуально-проблематичне мистецтво.

Прикладом описового мистецтва (а їх в описовому мистецтві — сомн) може послужити ще „свіжий“ образ Юрія Козака, який (образ) замовила КУМФ з нагоди близького ювілею 1000-річчя.

В категорії популярно-прикладного мистецтва з релігійною проблематикою є малярство Христини Микитюк і Галини Титли, репрезентованих таким видом маларства на „Світовій виставці українських мистців“. Цей тип малярства поширений у живописі наших церков і його називають „неовізантійським мистецтвом“.

Спіритуальний рід мистецтва, на базі складної релігійності, занурений у світ духовости з інтригуючими формальними видами. Організатори виставок повинні розрізняти ці три концепції і їх змішувати, бо їхня творча духовна тягива неоднаково

напнута.

На 1988 рік заплановано ряд культурно-мистецьких імпрез в Західному Берліні під загальним мотом — „Єдність європейської культури“, в яких теж східноєвропейські нації мали б узяти участь.

Як усі попередні міжнародні фестивалі, так напевно теж і Берлінський запрошуватиме нації з державним представництвом. Тож знов таки — з загальнолюдською культурною (!) фарбою — двері будуть закриті для емігрантів. Але цьому можна зарадити, організовуючи на цих теренах паралельну програму.

Мова образотворчого мистецтва (і музики) є безпосередня. Твір образотворця запрошує до співучасті кожну людину, очевидно, вільну від різних „культурних“ ланцюгів і забобонів. Образотворче мистецтво не накладає теж вимог часу: діяпозон сприймання дуже широкий. Образотворчий твір також самовистачальний, не як, приміром, твір композитора, що залежить від таланту відповідного інтерпретатора. Хоч би тому й з огляду на фінансові видатки — ініціаторами і координаторами в таких справах мали б стати установи типу КУМФ та Інституту в Чикаго, втягаючи до організаторської праці людей з широкими поглядами і ґрунтовним знанням та розумінням цих справ (пригадалась добре передумана виставка п'яťох канадських мистців українського роду — Дмитрук, Зеленак, Колісник, Костинюк і Саміла — в Інституті сучасного мистецтва в Чикаго, з ініціативи і при співпраці п. Марії Охримович).

Цю статтю почалось думками, викликаними каталогом Світової виставки українських мистців і дальшими міркуваннями, співзвучними з цією публікацією, а закінчиться оглядом справ з потоку вимог дня.

Розглянаний каталог ще раз актуалізує серйозне питання: як інтерпретувати прізвища (та імена) українських мистців в іншомовному, з латинською азбукою, тексті? У цьому каталозі маємо діло з трьома мовами: українською, англійською і французькою. Приклади: Геруляк Gerulak, Gueroulak; Логущ, Logush, Logouch, Мамчур, Mamchure, Mamtchoure... І на цьому не кінець, бо в німецькомовному, еспанському, італійському, польському і інших текстах ці самі прізвища були б передані ще в інших транскрипціях. Куди це веде? Відповідь: до зайвих коплікацій, особливо для дослідників. Шукаючи в архівах і бібліотеках довідок про даного мистця — дослідникові приходится перечитувати майже всі прізвища на дану букву...

Мови, які уживають лише латинську азбуку, — цих проблем не мають: прізвища людей пишуть в кожній з цих мов в оригінальній формі. У нашому випадку рішення який варіант транскрипції (чи транслітерації) вживати, мав би належати до самого мистця. Мистець повинен вирішити, як транслітерувати своє прізвище латинською азбу-

кою й вибраної форми треба послідовно дотримуватись в усіх мовах. При тому, здається, ще нікому не прийшло на думку називати Пікассо, Неруду чи Кле — Павлами. Це повинно стосуватися і наших славних Іванів, Яковів, Пестрів, Юріїв...

Укладачі каталога прийняли „демократичний“ прийом, присвячуючи кожному мистцеві половинки двох сторінок. Для таких виставок — це стично виправданий підхід, тому тимбільше разить двічі чи тричі заподіяний вилам: у двох випадках присвячують одному мистцеві повні дві сторінки, а в іншому випадку „здушують“ аж трьох учасників на двох сторінках. Як це розуміти і як пояснити?

Але назагал позитивну настанову Фундації „за мистецтво“ належить вітати, не промовчуючи і менш удалих акцій. Наше мистецтво набирає нового розгону і розмаху складного мистецтва, що й дає підстави для позитивної праці установи типу КУМФ.

Ось надійшов до мене черговий люксусовий каталог виставки КУМФ — „Торонто арт мозаїк '84!“: Перше вражіння (обкладинка) і друге (редакція) — краще, ніж від каталога „Світової виставки українських мистців“. Особливо редакція і монтаж сторінок майже бездоганні (правда, знов не подано дат постання експонату і знов ці ляконічно-головозаворотні інформації щодо діяльності мистців, мовляв, виставляв тут і там, без подачі назв інституцій, що належало б до найважливіших інформацій. Інформаційна вартість вираховування назв самих хоч би й наслідніших культурних центрів — дорівнює нулеві.

„Toronto Art Mosaic '84“ — виставка праць стічних мистців понад 20-ти національних груп в Канаді. Тут були, як і на попередньо обговорюваній виставці, праці цікаві і менш цікаві.

Цією і двома-трьома іншими виставками КУМФ задемонструвала еластичність своєї платформи, включаючи в програму виставок і твори мистців інших національностей.

26 квітня 1986

КУМФ ТВОРИТЬ АРХІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ

Канадсько-Українська Мистецька Фундація в Торонто, яка існує вже понад 10 років, крім презентації широким колам суспільства власних мистецьких фондів і влаштування виставок праць передусім українських образотворчих мистців, має велику, доступну для зацікавлених, мистецьку бібліотеку.

КУМФ розпоряджає також власним кліматизованим приміщенням. При нагоді складання Словника образотворчих мистців української діаспори виявилось, що існують поважні труднощі у доступі до пресових матеріалів. Тому, що в нас відповідне приміщення, ми готові взяти на себе громадський обов'язок створити в себе доступний широким колам зацікавле-

них архів української діаспорної преси й журналів

Звертаємось до всіх видавництв з увічливим проханням присилати нам безкоштовно по одному примірнику своїх газет і журналів.

Ukrainian Canadian Art Foundation
2118A Bloor Street W.
Toronto, Ont., Canada
M6S 1M8

За Дирекцію КУМФ
Михайло Шафранюк — голова

Олександр ЗЕЛЕНЕЦЬКИЙ

КРОЛЕВЕЦЬКІ РУШНИКИ

Рушник. Він був на Україні не тільки обов'язковою окрасою народного побуту, а й своєрідним символом. В українських народних піснях часто зустрічаються згадки про рушник як атрибут народних обрядів. Рушники давати... За цими словами зринає в уяві старовинний звичай пов'язувати сватів рушниками на знак згоди дівчини одружитися з парубком, який заслав до неї старостів. Рушник й нині стелять під ноги молодим, щоб слався їм щасливий шлях у житті. Його дарувала синові мати, виряджаючи у далеку дорогу. Рушник супроводжував і в щасті, і в горі. Проводжаючи людину в останню путь, на рушниках опускають в яму домовину.

З давніх-давен славився рушниками Кролевець — невелике містечко в Україні, засноване в 1601 році. Воно ніби загубилося в березових гаях, зеле-

них дібровах, дзвінких борах Полісся на території Сумської області. У Кролевці рушники не вишивали, а ткали. Вироблялися побутові речі: перебірні рушники, хустки, скатерті, жіночі запаски і килими. Тканини оздоблювалися характерним орнаментом і малюнками, зробленими властивою лише кролевецьким майстрам технікою складного перебору.

На білому тлі між густочервоними паралельними смугами ткався орнамент із ромбів, хвилястих ліній. Одні рушники — суціль зіткані візерунками, на інших — густішають по краях і рідшають до середини. На рушниках зображають квіти, листя, колоски, зірки, стилізуючи їх під геометричні фігури.

Ткацьке ремесло стає в Кролевці засобом до існування. На початку XIX століття на скупника Риндіна в Кролевці працювало понад 1800 ткачів. Народні мистці лишалися невідомими, а на міжнародних ярмарках їх чудові вироби славились як вироби фірми Риндіна.

У Кролевці замовляв весільні рушники Тарас Шевченко. Він був замилюваний майстерністю, художнім смаком, тонким відчуттям кольору місцевих ткачів. З кролевецьких рушників до нього промовляла сама душа народу, обдарованого, щедрого, щирого й гостинного. Шевченко хотів бачити на своїх весільних рушниках червоних гребенястих півнів, веселих сурмачів, що збудили б народ від рабського сну. Не довелося, на жаль, Кобзареві постояти на тих рушниках із судженою... Їх поклали на поетову домовину, коли везли її через Кролевець із Петербурга до Канева.

Та не кануло у небуття мистецтво народних мистців; їх творчість — та багатюща основа, на якій квітне і розвивається сучасне кролевецьке ткацтво.

Народні умільці примножують, збагачують мистецькі традиції, закладені їхніми талановитими предками. У Кролевці відомі численні династії ткачів.

Нині у місті є фабрика художнього ткацтва. Її продукції — рушники, скатерки, килими, фартухи, наволочки, серветки, покривала, штори — користуються великим попитом в країні і за її межами.

Кролевецький рушник здобув світове визнання. Ще у 1936 році на Міжнародній виставці декоративно-прикладного мистецтва у Парижі він був відзначений золотою медаллю. Відтоді можна без перебільшення сказати, що кролевецький рушник обійшов увесь світ, заслужено збираючи данину замилювання й захоплення на міжнародних ярмарках і виставках у Брюсселі й Загребі, Флоренції і Торонто, Лозанні й Нью-Йорку, Монреалі й Осачі. І всюди кролевецькі вироби користуються великим успіхом.

Дуже багато виконується замовлень на оформлення готелів, літаків, теплоходів.

Іван БАБІЙ

НАЙВАЖЛИВІШІ РЕЧОВИНИ В КЛІТИНАХ

(Генетика, III)

Нуклеїнові кислоти є найважливішими речовинами в клітинах і складають основну частину хемічної побудови ядра. В комбінації з протеїнами. їх звуть нуклеопротеїнами (наприклад, хроматин). Нуклеїнові кислоти побудовані з цукрів, фосфорної кислоти й азотових баз. Найважливіші кислоти — це DNA і RNA. DNA хромосоми здатні побудувати себе, контролювати синтезу й інших протеїнів. RNA міститься в цитоплазмі й її функція — подавати накази синтезувати протеїни. RNA існує в двох формах: передаточний RWA переносить амінокислоту певного протеїна до певного місця RNA, молекула якої діє як база, на якій будується протеїн. В 1944 р. д-р Освальд Авері ізольовав речовину з генів бактерії псевдомона й встановив, що це була деоксирибонуклеїнова кислота, скорочено, DNA, яка побудована з ланцюгів простого цукру (діоксидози) й фосфатів та бази (пуринів) нуклеотидів.

В 1953 р. доктори Вотсон і Крік розв'язали хемічну побудову DNA й за це в 1962 р. їм присуджено нобелівську премію. DNA має в собі два взаємопов'язаних молекулярних ланцюги, покручені у вигляді спіральних структур... Пов'язання баз є специфічним для кожного роду організмів.

ЕНЗИМИ — біологічні каталізатори є у всіх живих клітинах. Вони контролюють метаболізм клітин синтезуючих побудову протеїнів, гормонів і антитіл. Коли дволанцюгова DNA молекула поділиться, кожний ланцюг стає додатковою базою для створеної нової молекули DNA. Отже DNA має здатність репродукувати себе й передаватись в родину наступним генераціям. Людина має нормально 46 хромосомів у яких розміщено молекули DNA (гени). Порушення кількості хромосомів у людини викликає небезпечні генетичні захворювання, часто смертельні. Найбільшим винаходом в генетиці і взагалі в біологічних науках є розв'язання побудови й праці генетичного коду.

Генетичний код — це правило, яке приписує поліпептидам зайняти місце відповідно приписаному для них порядкові, або іншими словами — генетичний код є порядок 4-х баз в DNA чи RNA. Він визначає порядок амінокислотам, які пов'язуються в синтезі протеїнів. Останні утворюються комбінацією 20 амінокислот.

Ензими відіграють основну функцію окислюючого процесу в постачанні клітин енергією, потрібною для життєвих функцій. Ця енергія з початку процесу є хемічною, опісля перетворюється в теплову, електричну чи в інші види енергії. Під час окислювального циклу кількість енергії звільнюється поступово на потреби клітини для певної фази її

активності. Оксидация продуктів метаболізму (метаболітів) намагає клітину енергією. *Оксидация* — це процес споживання кисню в ній і продукування карбон-діоксиду (CO₂) й води. Цей процес зв. дихання. Оксидация тепер визначається як втрата електронів у молекулі чи атомі. *Редукция* визначається як додавання електронів. Багато ензимів належить до цих процесів. Ензими — це протеїни, часто сполучені з вітамінами й метаболітами. Вони каталізують хемічні розклади, сполучення і змінюють речовини. Без каталізаторів хемічні реакції не проходять.

Ензими дихання переводять пересування водню й кисню під час катаболізму жирів, карбогідратів і протеїнів (катаболізм — розпад). Групи ензимів (гідролаза, каталаза) розбивають сполуки додаванням води...

Гідролізація ензимів (фосфатаз). Аденосинтрифосфат (А.Т.Р.), нуклеїні кислоти, лецитин, відіграють дуже велику роль у звільненні великої кількості енергії, потрібною для головних метаболічних процесів. АТФ (аденосинтрифосфат) є унікальний, якнайбільший постачальник енергії для біологічних процесів. Він постачає енергію для синтезу протеїнів, допомагає процесові мітози при поділі клітини й енергію для контролювання м'язів.

Метаболізм. процеси за допомогою яких їжа й інші матеріали змінюються фізично й хемічно в клітинах, звуть метаболізмом.

Ріст і репродукція. Більшість клітин в тілі самі себе поправляють чи змінюються. Деякі відмирають. Інші діляться (мітоза) й таким чином компенсують втрати й продовжують життя спеції.

Оксидация їжі — звільнення енергії. *Анаболізм* — процес синтезу.

Катаболізм — процес розпаду. В роки юності анаболізм переважає катаболізм. В час зрілості ці два процеси зрівноважуються. В час старості, катаболізм переважає анаболізм й тому клітини послаблюються і зменшуються.

Ріст клітинної маси залежить від інтенсивності поділу та збільшення розміру їх. Зменшення маси може бути від знищення клітин, зменшення розміру їх або скупчення. В дорослих, в тканинах поділ клітин може бути обмежений, але не у всіх. Нервові тканини й контрольні м'язи ніколи не підлягають клітинному поділові.

Злоякісні пухлини — стан неконтрольованого росту клітин. Це паталогічне явище (пухлина) може проходити в багатьох типах клітин в молодості і в старшому віці. В канцерних пухлинах клітини ростуть бурхливо й неконтрольовано. Їх ріст з'являється в одному місці й пізніше поширюється в інші частини тіла, утворюючи другі пухлини, які звуть метастази. Канцерні клітини переносяться кров'яними судинами. Бувають і незлоякісні пухлини. Абнормальний ріст — збільшення абнормальної кількості клітин (гіперплазія) або абнормальне збільшення їх (гіпертрофія) можуть з'являтися одночасно.

(Далі буде)

ПОСВЯЧЕННЯ НОВОГО ПРАВОСЛАВНОГО ХРАМУ В БЕЛГІЇ

Завдяки енергії і талантові членів будівельного комітету, постала в Генку, Бельгія, чудова 5-ти банна нова церква в стилі українського барокко. Ця церква — це пам'ятник у честь 1000-ліття Хрещення України.

Церковне свято почалося в суботу 23 серпня. Після вечірні, у величезному шатрі, поставленому біля церкви, відбулося святкове прийняття з привітаннями посадника міста, депутати, єпископа римо-кат. церкви, міністра культури, який говорив від уряду й у дуже позитивних красках коротко описав минуле України; архієпископ Анатолій тепло розповів про цю незвичайну в наші часи подію, а о. Дерев'янка, перекладав промову кожного з фламандської мови на українську й навпаки. При кінці офіційної частини, співав хор „Україна“ з Франції.

Гостей було чимало — кількасот. Зіхалися з усіх усюд: архієпископ Константин, з Чикаго, як післанець митрополита Мстислава; архієпископ Анатолій та архипресвітер Палладій з Німеччини, чимало священників із Англії, Франції, Німеччини, о. Дерев'янка з Канади, як також і вірні які, не дивлячись на вік і віддаль (молоді було мало), прибули в поважній кількості на свято.

У неділю 24 серпня, після зустрічі владик, відбулося урочисте посвячення церкви з участю кільканадцятьох православних священників та по одному гр. і римо-католицькому. Після освячення відбулася св. Літургія. Святково співали 2 хори: хор із Дюссельдорфу, Німеччини, під проводом о. Остапчука та хор „Україна“ з Франції, якого диригент був француз. Декілька хористів були французами, які, як і диригент, не знали української мови. Церква була повна вірних. Іконостас, хоч і не закінчений (має мати 70 ікон), притягає увагу своєю красою та оригінальністю. Малює його римо-католицький священник, один з найкращих іконописців Белгії, Жес Ордебик. Панікаділо, яке висить у центральній бані, є високої мистецької роботи.

Коло 3-ої години, відбувся з згаданому шатрі бенкет, який згуртував біля 500 душ. Під час обіду були промови-привітання, співав хор „Україна“, кілька пар молоді танцювали народні танки.

НОВІ НАДІСЛАНІ КНИЖКИ

„Ювілейний альманах 80-ліття Товариства читаль „Прогрес“ у Вінніпезі.“ Матеріали зібрав і опрацював Андрій Господин, редагував Роман Король. Вінніпез Канада, 1985. 165 стор. ілюстр. Тверда оправа. Ціна не подана.

Протоієрей Тимофій. „Унії в історії вселенської православної та Русі-України“. Вінніпег — Бавен Брук, Видавнича спілка „Українська спадщина“ 1985. 119 стор. Ціна не подана. З цікавими додатками: „Артикули укладення Ужгородської унії“ (в латинській мові) і „Лист канцелара Лева Сепеги до Йоса-фата Кунцевича з 12 березня 1622 року“.

„Основні напрями економічного і соціального розвитку СРСР на 1986-1990 роки і на період до 2000 року“. Київ, Вид-во політичної літератури України 1986. Тираж 150, 000 пр. 93 стор. Ціна 10 коп.

Іван Лепша, Микола Чубик. „Струни серця“. Київ Т-во „Україна“, 1985. 94 стор. Ціна 15 коп.

Ярослав Оріон. „1000-ліття християнства“. Австралія, Вид-во „Відродження“, 1983. 40 стор. Ціна не зазначена. Пропагандивна брошура проти християнства, в якій побіч деяких здорових думок є й так твердження: „Християнство будували вбивники, тирані і брехуни...“ (стор. 36).

Іван Кальвін. „Інституція або навчання християнської релігії“. На українську мову переклав пастор Юліян Шульга. Атланта, Українське Євангельське Об'єднання, 1986 стор. Ціна 15.00 ам. дол. Вид. 2-ге.

Ivan Bodnarchuk. „The generations will get together“, novel Editing and introduction Yuriy Klynovy. Edmonton — Winnipeg — Toronto, Ukrainian Canadian Writers Association „Slovo“, 1986. 132., ill.

Іван Немирович. „Взяв би я бандуру, розповіді про сучасних кобзарів-бандуристів“. Київ, Т-во „Україна“, 1986. 94 стор., ілюстр.

Грицько Сірик. „Під сонцем обездолених“ (Сирітськими стежками). Частина четверта. Торонто, Анабазис, 1986. 197 стор. Ціна не зазначена.

Borys Antonenko-Davydovch. „Duel“. Translated from the Ukrainian by Yuri Tkach. Melbourne. Lastivka Press, 1986. 136 p. Price \$8.00

Був ще дует на 2-ох бандурах, який виконали дві гарні дівчини в українських строях, відомий бандурист чудово виконав сольо на бандурі.

Хоч Церква тільки зовні готова, в середині ще треба багато вкласти праці та грошей, яких очевидно немає (є борги), зате є віра, що як досі Бог і люди помагали то й на будуче буде так само.

І так зменька людей зокрема о. Дерев'янка, Фріда й інж. Дерев'янка та староста Тертишний з дружиною) із великою вірою та енергією, в наш матеріялістичний механізований вік зробили чудо, збудувавши таку святиню. Як прекрасна церква Артистратига Михаїла!

Таня Гук

„ІГРИ ДОБРОЇ ВОЛІ“

Цього літа в лексикон увійшов новий термін — „Ігри доброї волі“. Ще на початку року навіть любители спорту нічого не знали про цю заплановану спортивну подію, а під кінець липня „Ігри доброї волі“ зарекомендували себе як найбільший спортивний турнір міжолімпійського циклу. І не лише великий успіх ігор викликав загальне зацікавлення; ще більше зацікавлення викликав ініціатор ігор і автор їх назв — Тед Тирнер. Представники засобів інформації і досі не певні, чому цей супермільйонер, телемагнат, колишній рішучий антикомуніст, вклав у цю справу 35 мільйонів доларів, знаючи, що вкладені гроші не повернуться.

В численних інтерв'ю Тирнер з'ясовував це тим, що з роками він „став мудріший“ і його почали цікавити проблеми миру, а не гонитва за прибутками. Він почав задумуватись „чи можна обернути свої гроші на користь людям“.

Щоб читачі краще зрозуміли Тирнера, наведу довшу цитату з його інтерв'ю під час ігор:

„Нарешті я поважно замислився над тим, до чого може привести ядерна війна. Загибель людства, загибель плянети. Сполучені Штати і Рядянський Союз будуть знищені майже відразу. Іншим країнам доведеться повільно вмирати. Жахлива перспектива.“

У наш вік війна неможлива, час це зрозуміти. Невже дві світові війни нас нічому не навчили?.. Ми тепер більше знаємо — тому мусимо більше розуміти, повинні піднятися на вищий рівень мислення, забути про ненависть і знайти шляхи до взаємного порозуміння. Світ зробився надто малим аби ми могли собі дозволити розкіш воювати. Прийшла пора разом, об'єднавши зусилля, вирішувати проблеми забруднення навколишнього середовища, голоду і понад усе — миру... Свої гроші я постарався вкласти на добре діло скріплення контактів.“

І ось 5-го липня рівно о 21 год. 30 хв. на центральному стадіоні (в Москві, чому не в якійсь нейтральній країні? — Ред.) зазвучали фанфари, сповіщаючи про початок спротивно-художнього видовища відкриття ігор. Як шекспірівські драми, воно складалось з прологу і п'яťох дій. 21 тисяча виконавців подарувала глядачам чудове видовище. Ввесь спектакль був об'єднаний однією ідеєю: „Від дружби в спорті — до миру на Землі!“

Після внесення прапорів держав-учасниць зелений килим стадіону заповнили танцюристи, які народними хороводами, під спів Людмили Зикиної, і традиційним хлібом-сіллю привітали гостей.

Стадіон перебирають діти та атлети і полонять глядачів своїми виступами. Всіма кольорами райдуги спалахує фон. Співає Валерій Леонтьєв. Далі — карнавал. В центрі арени виступає цирк... На бігових доріжках на баских конях гарцюють ковбої і гаучо, сотки танцюристів у барвистих костюмах вирують у безжурному танку. Танго, вальс, ча-ча-ча, румба... Мелодії і ритми всіх континентів чарують свідків цього свята. І, раптом, у веселі мелодії карнавалу

вторгаються різкі звуки електронної музики. На зелене поле падає тінь. Вибух! На художньому фоні з'являється ядерний гриб, зловіщі сутінки, як передвісники атомної ночі заповнюють чашу стадіону. Три-вожне почуття охоплює глядачів. Розбігаються білі хвили вибуху і гасне фон. На темному полі сотні танцюристів, одягнені в чорне і біле, виконують хореографічну соіту — боротьба добра і зла...

Як символ перемоги розуму над безумством, на екрані, з людської руки злітає біла горлиця і вже над чашею стадіону в темному небі розпростали крила зграї білих голубів. Знову мерехтить барвами художній фон. Починається третя — космічна дія. І тут теж головний режисер Л. Монастирський проявив великий мистецький смак та винахідливість. Тисячу літариків перетворюють художній фон у зоряне небо, яке немов би зливається з справжнім... Високо в небі з'являється макет ракети носія, що здійснюється в космос. В небі вирисовуються космічні кораблі „Аполлон“ і „Союз“, які повільно наближаються, виконують складні маневри стикування...

В цьому фаєричному видовищі тяжко було відрізнити ілюзію від реального. Космічна дія закінчується рукопотисненням і дружніми обіймами американського і радянського генералів — астронавта Томаса Стаффорда і космонавта Олексія Леонова.

І знову пісні і танці, — розпочався фестиваль народів СРСР. Півтори тисячі танцюристів — найкращих представників ансамблів усіх союзних республік і народів півночі заповнюють зелене поле. Цей іскрометний танцювальний вихор створив артист Михайло Голденко, поєднавши численні національні елементи в єдиному (Аякже, спробував би не поєднати, то й кінець його кар'єрі, — Ред.).

Останню дію Citius, Altius, Fortius — виконують 2800 майстрів спорту, які продемонструвавши свою віртуозність, будують у центрі стадіону живу багатоярусну вазу. Піднімається вгору прапор ігор. Дівчата, граючись червоними шарфами, створюють ілюзію язиків вогню; вогонь охоплює всю вазу, перекидається на художній фон і біжить вгору до бронзової чаші...

Змагання турніру мало чим поступались Олімпійським іграм. Представники преси влучно назвали ці ігри — змаганням зірок спорту. Ось лише кілька імен зірок першої величини: Евеліна Ешфорд, Едвін Мозес, Бенжамін Джонсон, Карл Люїс, Володимир Сальніков, Ольга Владикіна, Надія Олізаренко, Юрій Седих, Юрій Корольов, Даніель Гайдєн, Чєнь Пуй-тін, Олена Шушунова, Олена Шевченко, Оксана Омелянчик, Олексій Марковський, Жанна Цирульнікова... Найчисленніше були представлені зірки спорту Сполучених Штатів і Радянського Союзу. Вони виступали в усіх видах програми. з декількох або й лише в одному виді програми.

Змагання були красиві, безкомпромісові, з повною відданістю. Інколи вислід боротьби вирішувався на останній сотій секунди, на останньому метрі... Блискуче виступив Сергій Бубка внісши поправку в свій власний світовий рекорд. У жіночому семиборстві Джеккі Джонсєр встановлює новий світовий рекорд — 7000 з гаком точок.

Технічний рівень гімнастики був настільки високий,

що здивував навіть досвідчених телереporterів. Пригадую, під час виступу Олени Шушунової чи Оксани Омелянчик, американська репортерка, : минулому відома гімнастка, здивувала телеглядачів таким коментарем: „Це новий, елемент, ще не має назви. Це на грані неможливого... Це божевілля!“

Не менш важливими і хвилюючими були також прояви доброзичливості і дружби. Глядачі оплескували (за повідомленням деяких газет — без ентузіазму, — Ред.) виступи як „своїх“, так і „не своїх“ атлетів. А атлетів, кілька хвилин після запеклої боротьби, можна було бачити в дружніх обіймах і було тяжко пізнати по посмішках — хто переможець, а хто переможений...

Добре, професійно вели репортажі з ігор Боб Ніл, Нік Чарлз і Мері Ан Лафлін. Вболіваючи за „свою“ команду, вони віддавали належне і „не своїм“ атлетам. Не було й натяку на ту шовіністичну лихоманку, свідками якої ми були два роки тому.

Ігри закінчились 29-го липня урочистим концертом у концертній залі „Росія“ (чи випадково підібрано місце з такою вимовною „нешовіністичною“ назвою і чи випадково написи були „на общепонятном языке“?) — Ред.

Наступні ігри доброї волі відбудуться в американському місті Сіетлі. На перших Іграх доброї волі взяло участь понад три тисячі спортсменів з 80 країн, було встановлено 6 світових, 5 європейських і 91 рекорд. Було розіграно 346 комплектів нагород у 18 видах спорту. Призерами стали представники 22 країн.

Сергій ДЕМ'ЯНЕНКО

І... БРАК ДОБРОЇ ВОЛІ

Друкуємо репортаж Сергія Дем'яненка про „Ігри доброї волі“ Бо ніхто інший із співробітників нашого журналу не відважився написати навіть критично про цю будь-що-будь цікаву подію. Проте, я свідомий того, що надрукувавши цей репортаж, попаду знову в „гарячу воду“, а „Нові Дні“ можуть знову втратити одного чи й двох „запеклих“ передплатників, на яких в наших умовах мені таки дуже залежить. На жаль, процес виховання читачів у демократичному толерантному дусі, вимагає таких жертв і на це, як говорять, „немає ради“.

Я намагався знайти в українських газетах щось, що зрівноважувало б ентузіазм С. Дем'яненка (і Т. Тернера) про „Ігри доброї волі“ в Москві, на жаль, не знайшов нічого, крім нотатки в „Свободі“ з 6-го серпня ц.р. п.н. „Плавак розповідає про свої враження з Москви“. Ось відповідні цитати з неї:

„Роналд Карно, мешканець Мейплвуду, студент Ласалл університету, який здобув дві бронзові медалі у плавацьких змаганнях на Ігрищах доброї волі у Москві, переповів кореспондентові мейплвудської газети „Нюз Рекорд“ Чаккові Фрідманові свої враження

і спостереження із цих ігрищ... Про своїх товаришів-атлетів на ігрищах в Москві він висловився, що „всі американські атлети почувались... наче спаяна всіцла одиниця... було дещо трудно порозуміватись з атлетами з інших країн світу, тому, що багато з них не говорили по-англійському, але наш плавацький тренер, Пітер Деланд, підкреслював нам, що з уваги на ідею Ігрищ доброї волі, які мали б промощувати мир поміж людьми у всьому світі, ми повинні сидати разом і поміж собою говорити“.

„Советські атлети завжди були зацікавлені в торгівлі з американцями. У Советському Союзі не мають таких речей, як джінси і вони радо міняли їх за свої спортові сорочки. Я продав свої бритвочки до голення за п'ять доларів...

Оглядаючи Москву, ми бачили черги людей за хлібом і черги за... головою капусти. Там, подалі від села, дійсно не є так добре. Всюди, на кожному кроці, де ми лиш не пішли б, за нами слідували агенти КГБ...

„Москва втримувана чисто. Замітають вулиці мітлами і вибирають сміття старі похилені жінки, зодягнені в чоботи і довгі спідниці... Прохожі, йдучи вулицями, здається, ніколи не всміхаються... Теж дивні видавались советські глядачі під час ігрищ; вони сиділи дуже спокійно і тихо, не плескаючи в долоні навіть тоді, коли вигравав хтось з їхніх змагунів. (Чи не про чорнобильську катастрофу думала більшість з них у той час? М.Д.). На ігрищах під час церемоніаль, совети старалися створити поміж змагунами духа приязні, миру і роззброєння... Увесь час на небі появлялись то зникали, виписані світляними літерами слова: „Мир у світі“...

Стільки пише С. Дем'яненко і стільки пише „Свобода“ (чи Р. Карно) про Ігри „доброї волі“ в Москві. Я не сумніваюсь, що майже всім громадянам СРСР, а може й, членам Політбюра справді залежить на збереженні миру в світі. Але чому ці партократи, використовуючи політичну наївність американського мультимільйонера, вибрали саме сою Москву, а не, наприклад, Гірошіму чи Нагасакі, місцем перших ігор доброї волі? І чому, навіть у межах свого „зразкового союзу“ не дозволили спортсменам моєї батьківщини України виступати збірно під своїм національним прапором? Серед „призерів“ представників 22 країн напевно є чимало представників України. Чому бодай ви не назвали їх, земляче Дем'яненко? Це справа не великодержавного шовінізму чи імперіалізму, а справа елементарної національної гідності. Чи, може, наша країна, — це вже не країна й навіть не „суверенна республіка“ в межах СРСР, а якась область чи район „народів півночі“. Якщо так, то хай господарі цих ігор і наші рідні яничари запам'ятають, що день реалізму (хай і „соціалістичного“ чи апокаліптичного) буде страшний.

Вже після написання цих завваг „Свобода“ надрукувала коментар про „Ігри доброї волі“ свого спортивного кореспондента п. Твардовського. З цього коментаря я вперше довідався, що СРСР бойкотуватиме й наступні Олімпійські ігри, які мають відбутися в Південній Кореї. Чи це вияв доброї волі і шлях до миру в світі? Мусимо сумніватися.

М. Дальний

ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИЯТЕЛЯМ, ПЕРЕДПЛАТИТЬ ДЛЯ НИХ ЖУРНАЛ „НОВІ ДНІ“!

„DO YOU SPEAK ENGLISH?“

(бувальщина)

— Ду ю спік Інґліш?

— Ні, пане докторе, я спік спину, а не інґліш?

Н фабриці була аварія й паром обварив спину робітника українського походження. Він ще не володів англійською мовою й зрозумів англійське слово „speak“ так, як воно звучить в його рідній, українській мові.

Таких каламбурів може нарахувати кожний, хто не знає мови країни свого перебування. Працювала я в „Грейт Американ Іншуранс Ко.“ Була заведена така традиція: На день народження дівчата складались по доляру й купували щось з білизни. А іменинниця купувала шоколаду й обносила всім службовцям.

В той „нешасливий“ рік мій лень народження прийшовся на неділю. У понеділок мене дівчата привітали, дали подарунок, а я, взявши цукорки, пішла гостити всіх, хто працював зі мною:

— I was born yesterday, but we celebrate today. Please do help yourself.

Дивно посміхаючись, вони оглядали мене, довго вовтузячись вибирали цукорку, яка їм сподобалась... Відчула я, що щось не так. Чому вони всі так дивно посміхаються, так дивно дивляться на мене?

Підійшла до українки, що знала ліпше англійську мову й питаю її: „Що трапилося?“

— Що трапилося? — засміялася вона. — Ви всім кажете, що ви дурна, щось подібне до ідіота. Ці ідіоматичний вираз „борн естердей“.

Від розпукки я сіла біля неї, віддала їй шоколадні цукерки, попрохала обійти тих, кого я не всигла. А сама сховалась у жіночій кімнаті й мало не плакала: так старанно я підготувала все те англійське речення. А вийшов пшик...

От вам й „ідіоматичний вираз“ — „борн естердей“.

Коли на „родіне“ після смерті Сталіна почалася „відлига“ — поштовий уряд в США став дуже переобтяжений. Кинулися „бушні“ латиші й поляки, серби й естонці, а по суті колишні совєтські громадяни, посилати пакунки. Мій сусід теж післав, потім дістав листа.

„Ми все одержали: й борошно, й сало, й цукор, і гречану крупу, а от дацол — шукали і не могли знайти. Що це таке той „дацол“? З чим його їдять?“

Мій сусід, бачите, написав їм листа по-українському, перерахував усе, що поклав у пакунок, а при кінці ужив англійських слів „That is all“ („Оце й все“), але написав кирилицею...

В кожній країні, не знаючи мови, людина попадає в дивне положення. 1919 рік. Багато українців, тікаючи від більшовицької навали, опинилися в Західній Європі. Між ними відомий професор Дмитро Дорошенко, міністр закордонних справ гетьмана П. Скоропадського. Зупинився він у пансіоні у Празі (чеській). Треба було пришити гудзика, а голки нема. Він звернувся до господині, що йому потрібна голка.

Господиня, почервонівши, швидко вийшла із кімнати, але повернулася в супроводі свого чоловіка.

Господар намагався по чеському пояснити проф. Дмитрові Дорошенкові, що їх пансіон дуже порядний і, що дістати „голку“ для нього вони не можуть.

Професор Дорошенко зрозумів, що щось не так; він узяв одержину, де треба було пришити гудзика, й показав їм.

Обоє просвітлили: „То вам потрібна егла, зараз“. І господиня вже побігла за „еглою“.

— „Голка“ по-чеському — дівчина, — пояснив господар професорові Дмитрові Дорошенкові.

Господь Бог питає святого Петра:

— Що роблять американці?

— Боятися і озброюються.

— А що роблять росіяни?

— Також боятися і озброюються.

— Ну, а що роблять мої дорогі поляки?

— Не боятися і не озброюються.

Бог сумно зідхнув:

— Так. Знову покладаються у всьому на мене...

— Може приїдете до нас на Свята?

— На жаль, не зможемо: ми цього року також змінили календар.

ПІД ЧАС „ГОЛОДОВОЇ ДЕМОНСТРАЦІЇ“

— Де будемо сьогодні обідати?

— Найкраще ходім туди, де обідали і вчора.

ПРОБЛЕМА

— І сам не знаю, що купити дружині на день народження.

— Тож запитай делікатно у неї.

— Що ти? А звідки ж я візьму стільки грошей?!

ПЕРШИЙ ВЕЧІР

„КОЗУБ“, культурно-мистецьке товариство в Торонто, влаштовує в п'ятницю, 28 листопада, год. 8-ма вечером, доповідь КАНАДСЬКИЙ ГУМОРИСТ — СТЕПАН ЛЕКОК. Доповідач Мирослав Дяковський. Зала Української Мистецької Галерії, 2118 Блюр Вул. Доповідь ілюстрована художнім читанням і кольоровими діяпозитами.

ПРЕДСТАВНИКИ ДОЛПУ ВІДВІДАЛИ ІЗРАЇЛЬ

Божена Ольшанівська, діючий президент організації Американці в Оброні Людських Прав в Україні (АОЛПУ), Теодор Романків, адвокат АОЛПУ і Орест Рудзик, адвокат Української Комісії Громадських Свобід в Канаді завершили однотижневий поїзд в Ізраїлю. Мета поїздки була зустріч із представниками ізраїльського уряду, щоби довідатися про найновіші події в справі Івана Дем'янюка і нав'язати ближчі стосунки з суспільністю в Ізраїлю...

Під час зустрічі з ізраїльськими представниками, українська делегація висловила занепокоєння чи Дем'янюка чекає справедливість і безсторонність судової розправи, і спеціально тоді, як в пресі постійно читається за підписом над „вбивником жидів“.

Помітно збентежені ізраїльські урядовці запевняли українську делегацію, що їхні судді придержуються найвищих юридичних засад і принципів і вони в жадній мірі не будуть підлягати впливам розкритої товпи чи засобам масової інформації.

Щоб запевнити об'єктивне звітування про перебіг судового процесу над І. Дем'янюком, українська делегація вимагала присутності офіційного українського обсерватора на суді... Іцак Шелфер, директор відділу міністерства закордонних справ Ізраїля, запевнив, що всі питання, представлені українською громадою, він прихильно прийме до відома й поставиться якнайбільше допомогти...

Під час свого поїздки в Ізраїлі, українська делегація кілька разів зустрічалася з п. Яковом Сусленським, колишнім радянським в'язнем, а тепер головою Товариства Єврейсько-Українських Зв'язків, яке поставило собі за мету покращити українсько-єврейські стосунки. Я. Сусленський і член його групи пильно слідкують за справою Дем'янюка і часто пишуть про неї до ізраїльської преси.

„ПЕТРО ВЕЛИКИЙ“ НЕ ТАКИЙ ТО Й ВЕЛИКИЙ

Під таким заголовком кореспондент „Нью Перспективс“, Роман Степчук, слушно скритикував примітивну й тенденційну восьмиподільну телевізійну серію про життя російського царя Петра Великого, яку коштом мільйонів доларів випродувала в СРСР американська телевізійна сітка NBC й показ якої спонсорували найбільші американські корпорації-капіталісти. Хоч ця довжелезна серія базована на солідній джерельній книзі Роберта К. Мессі, проте до біографії царя додано багато фіктивного й промовчано багато важливих фактів, зокрема стосунки царя з гетьманом Іваном Мазепою й участь українських козацьких військ у бою під Полтавою. Та й саму Полтаву показано в фільмі десь серед північних боліт і березових лісів...

Щодо тенденційності на користь російського імперіалізму, фільм „Петро Великий“ може конкурувати хіба з „Росією П. Устінова“, яку також фінансували найбагатші американські корпорації.

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

ПОМЕР МИТРОФОРНИЙ ПРОТОІЄРЕЙ О. ЮРІЙ ФЕРЕНЦІВ

Ділимося сумною вісткою з читачами нашого журналу, що 23-го вересня, 1986 року відійшов у вічність на 78-му році життя світлої пам'яті Митрофорний Протоієрей отець ЮРІЙ ФЕРЕНЦІВ, перший настоятель Катедри Св. Володимира в Торонті.

В особі отця Ференціва Українська Православна Церква втратила доброго, трудолюбивого душпастиря, а громада зразкового члена-партіота.

Нехай канадська земля буде йому легкою, а пам'ять між живими — вічною.

Достойній дружині Покійного, дітям та їх родинам висловлюємо наші глибокі співчуття.

Редакція та Адміністрація журналу „Нові Дні.“

БЛ. ПАМ'ТІ ОЛЕКСАНДРА МАЯРОВСЬКОГО

Пересилаю чека на 90 дол., з них 60 дол. на три передплати — мою та Інститутам Св. Івана в Едмонтоні і Петра Могили в Саскатуні, а 30 дол. на журнал „Нові Дні“ в світлу пам'ять мого чоловіка бл. п. Олександра Маяровського, який відійшов у вічність 23 жовтня 1984 року.

Вічна йому пам'ять!

Дружина Анна Маяровська з родиною.

Щире Вам спасибі, пані Маяровська, що продовжуєте гідну традицію покійного і незабутнього нашого добродія бл. п. Олександра Маяровського. — Редакція.

М.У.

В КИЄВІ ПОМЕРЛА

АРТИСТКА Н.М. УЖВІЙ

Київська газета „Літературна Україна“ повідомила у числі з 1-го серпня ц.р., що там померла 29-го липня 1986 року видатна артистка Наталія М. Ужвій. Н.М. Ужвій народилася в 1898 році в місті Любомилі на Волині. Творчу діяльність почала в 1918 році в аматорських театральних колективах. Від 1922 року працювала в театрах Києва, Одеси, Харкова, а від 1936 року і до останніх днів її доля була зв'язана з колективом Київського державного академічного українського драматичного театру ім. Івана Франка.

Н.М. Ужвій створила галерію яскравих сценічних образів у спектаклях української і світової класики, заввоювавши любов і визнання мільйонів глядачів.

Некролог підписали советський лідер М. Горбачов, декілька членів Політбюро, з огляду на її членство в компартії, а також українські комуністичні партійні і культурні діячі.

Похорон відбувся 1-го серпня ц.р., на Байковому кладовищі в Києві.

Очевидно, „Літературна Україна“ промовчала участь Н.М. Ужвій в театрі „Березіль“, у якому вона творчо працювала від 1926 до 1934 року.

ПОМЕР

ПАВЛО

СІРЕНКО

Павло Сіренко нар. 4-го жовтня 1914 р. в с. Багачка Покровського р-ну, Полтавської області. У 18 років (під час голоду) виїхав на Донбас, де працював у шахті. Тут познайомився й одружився з Галиною Поливаною. У війну були змушені виїхати в Німеччину й перебували там до 1947 р. Того року вони виїжджають до Англії, а в 1955 році приїжджають до Канади й оселяються в місті Лашін, що коло Монреалю, де й проживають до 1985 р. Тут вони належали до церкви св. Юрія і були активними в громаді.

В 1985 р. Павло з дружиною переїхали до Ошави і зразу ж стали членами громади при церкві св. Івана. Та тут Павло Сіренко захворів. тяжка недуга не дала йому нагоди знову стати активним. Помер в Ошавському шпиталі 31-го серпня 1986 р. Похоронні відправи провів о. Євген Левицький (з Ошави) і о. Ривко з Лашін. Приїхали друзі з різних околиць, а також знайомі ошавці, щоб попрощати Павла в останній раз.

Горем прибіта вдова дякує Отцям, хоріві і всім учасникам похорону за їхню поміч в цю тяжку годину, а покійному Павлові Сіренкові хай буде канадська земля легкою.

Так „Нові Дні“ втратили ще одного давнього прихильника і читача. Вічна йому пам'ять.

„НОВІ ДНІ“, жовтень 1986

БЛ. П. ЛЕОНІД В. ТОКАР

Ділимося своїм великим горем з друзями, знайомими, одуміською родиною та всім українським громадянством, що в середу, 30-го липня 1986 року, несподівано від нещасливого випадку, на 24-му році свого молодого життя, відійшов від нас на вічний спочинок наш любий і дорогий син, брат, онук, муж і тато — ТОКАР ЛЕОНІД ВОЛОДИМИРОВИЧ, народжений 19-го грудня 1962 р. в м. Ніягара Фалс, Онтаріо.

Покійний залишив приголомшених тяжким горем дружину Іванну, дочку Аманду, тата Володимира в Ніягара Фалс, сестру Надію з родиною в м. Гамільтоні, сестру Марію і брата Тараса з родинами в Н.Ф., брата Володимира з родиною і бабусю Олену Токар в Ніягара он тге Лейк та дальшу рідню в Україні. Тіло покійного спочивало в похоронному домі на вул. Вікторії, а потім відправлено на вічний спочинок на кладовище Lundy's Lane в Ніягара Фалс, де він і похований, покритий канадською й українською землею, з могили його прадідуся Федосія і прабабусі Христі з України.

Спи, спокійно, дорогий синочку, братіку, онучку, муже, тату, а ми ніколи тебе не забудемо.

Вічна тобі пам'ять!

Засмучена і зажурена родина Токарів
м. Ніягара Фалс, Онт.

Засмученій великій родині Токарів, яка є і нашою новоднівською родиною і яка лише минулого року втратила маму Людмилу, висловлюємо наше щире й глибоке співчуття. Редакція

ПАМ'ЯТІ ДМИТРА НИКОЛЕНКА

Замість квітів на могилу бл. п. Дмитра Артемовича Николенка, в 10-ту річницю його смерті, складаємо пожертву на пресовий фонд „Нових Днів“ в сумі 30.00 дол.

Нехай буде вічна пам'ять Покійному!

Людмила та Петро Доброноженко,
та Ніна Г. Николенко, Голівуд, Фл.

**

...Бажаю „Новим Дням“ рости-процвітати, а головному редакторові та всім шановним співробітникам — доброго здоров'я і багато успішних років редагувати журнал „Нові Дні“...

Г. Ш-бель, США

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

ЩЕ ПРО „ЖУРАВЛІВ“

Осмілююся внести певне застереження до короткої згадки, яку Ви помістили у липнево-серпневому числі свого журналу, на тему чоловічого хору „Журавлі“, що приїжджає під кінець вересня на наш континент. Згадка є поміщена на 11-тій сторінці під заголовком „У Вересні Прилітають „Журавлі“, де Ви пишете, що хор давав свої концерти у Римі, Західній Німеччині, Франції, Югославії, Чехо-Словаччині, Угорщині і Америці. Я припускаю, що ця особа, яка подала Вам ці інформації, помилила собі декотрі речі. Наскільки мені відомо, хор „Журавлі“ виїжджав за кордон Польщі лише раз за час свого існування і це було у половині сімдесятих років на фестиваль у Свіднику в Чехо-Словаччині. Знаю також, що мали вони запрошення у минулому до Франції, Югославії, Канади і Америки, але ніколи не дістали дозволу на виїзд. Щодо поїздки до Західньої Німеччини і подвійної поїздки до Риму то знаю, що там був Полянський але не з „Журавлями“, а з „Вокальним Ансамблем при Церкві ОО. Василян у Варшаві“. Коли їде про Угорщину то я нічого не чув про якийсь виїзд або запрошення до цієї країни...

Середньо буду вдячний якщо помістите цю поправку у слідуєчому числі „Нових Днів“. Я Ваш журнал дуже ціную і з охотою його читаю і вважаю, що це для утримання репутації Вашого журналу.

Залишаюся з пошаною до Вас

Адам Стець, Торонто

Шановний Пане А. Стець!

Дякую за поправку, хоч до вересневого числа вона спізнилась. Про хор „Журавлі“ ми надрукували скорочено те, що нам прислали й що було надруковане в деяких інших українських газетах. Буду вдячний, коли хтось з колишніх „журавлів“ напише для „Нових Днів“ окрему статтю про історію хору, його осяги, труднощі, а зокрема про недавнє турне в Канаді і США.

М. Дальний

ЩО „НОВОГО“ В УКРАЇНСЬКІЙ ГРАМАТИЦІ

Перечитаючи журнал „Нові Дні“ за липень-серпень ц.р. я раптом натрапив на цікавий фотознімок на стор. 16. Фактично ще більш ніж знімок мене зацікавив підпис під ним, що звучить так: „Генеральний губернатор Канади Жан Сове вручає найвищу нагороду Канади пані Є. Пастернак“. Я вдивився ще раз у знімок, стараючись знайти там вельмиповажного папа Жана Сове, генерального губернатора Канади, який би вручав найвищу нагороду Канади. Але, як пильно не вдивлявся, я його на знімку так і не знайшов.

Я ще раз уважно перечитав підпис. Жан Сове... Ге-

неральний губернатор... Вручає... Хто ж кому на знімку вручає нагороду? Знімок зображає двох жінок, одна з яких почіплює другій нагороду. Алеж ця жінка аж ніяк не могла бути паном Жаном Сове! Я не витримав, задзвонив до канадського консульату, в Нью-Йорку й попросив подати мені ім'я та прізвище теперішнього генерального губернатора Канади. Вияснилося, що ним нині є пані Jeanne Sauvé. І тут мене зацікавило, яким побитом Jeanne стала Жаном? З яких же часів в українській мові перестали розрізняти в іменах між граматичною формою чоловічого та жіночого роду? І тут мене ніби осяяло. Зачекайте, зачекайте! Бож так само як Французи роблять граматичне розрізнення між, скажімо: Jean і Jeanne або Adrien і Adrienne, українці теж віддавна мали свої власні способи розрізнення імен у залежності від роду, наприклад, Жан — Жанна або Адріян — Адріянна. Можливо, українці вирішили піти шляхом спрощення своєї граматики й раптом почали позбуватися граматичних „надмірностей“ навіть там, де вони виправдані та потрібні? Не думаю.

З повагою,

11 серпня 1986р.

Олександр Женін, Австрія

Шановний Пане Женін!

Спасибі за слушну заувагу. Якщо б я був мовознавцем чи мовним редактором, то пам'ятав би, що не вільно нам живцем копіювати англійську вимову й робити з Жанни Жана. Правда, більшість редакторів українських видань в англomовній частині Канади ставлять перед титулом „генеральний губернатор Канади Жан Сове“ слово „пані“ або „достойна“ і — „все в порядку“. На жаль, не для мене. Бо вперті англomовні чиновники часто з недовірям звіряють мене з моїм ім'ям, шукаючи очима пані Мар'ян (чи Марйон), хоч у документі деколи й зазначено „пан“ (Мг.). Для них це, мабуть, щось „нове“ в їхній граматиці.

Мар'ян Дальний.

P.S. Так, знаю, що „згідно з граматиною“, має бути Дальний. — М.Д.

МЕНДЕЛЬ ХАТАЄВИЧ

До „Вияснення Д. Міршука“ („Нові Дні“, квітень 1986 р.) хочу додати що під час голоду 1932-33 років секретарем Обласного комітету партії в Дніпропетровську був член ЦК і Політбюро КПУ горезвісний Мендель Хатаєвич. Одного літнього дня нас, любителів полювання на дичину, викликали до спортивного клубу, видали нам військові сорочки по 17 карбованців і наказали зібратись на 10-ту годину біля клубу з рушницями, без патронів, але з футлярами. Ми стали в парадні лави і маршем пішли на головний проспект до трибуни, де Мендель Хатаєвич приймав „параду“,